

TAPAAMISIA

Yhteistyö on voimavaro.

Yhteistyö on voimavaro.

Yhteistyö on voimavaro.

Yhteistyö on voimavaro.

Yhteistyö on voimavaro.

Yhteistyö on voimavaro.

Yhteistyö on voimavaro.

Yhteistyö on voimavaro.

TAPAAMISIA

Valikoima Tampereella 3.—4. 8. 1991 pidettyjen
Tielaitoksen IV kulttuuripäivien kirjallisuussar-
jaan lähetetyistä teksteistä

Tielaitos
Hämeen tiepiiri
Tampere 1991

Tuotanto

Jorma Kannila ja Jaakko Masonen, toimitus ja ulkoasu

Tapio Kalliomäki, kuvitus

Ulla Nyholm, tekstinkäsittely

ISBN 951—47—4967—7

(c) 1991 Tielaitos

Painomanse Oy

Tampere 1991

Tielaitos

Hämeen tiepiiri

Åkerlundinkatu 5 B

PL 376

33101 TAMPERE

Puhelinvaihte (931) 512 111

ESIPUHE

Tie levittää ja luo kulttuuria. Myös tietekijöillä on kulttuurin tekemisen taito mielessään ja kädessään. Tielaitoksen henkilöstön omaehtoinen kulttuuriharrastus on esittäytynyt vuodesta 1977 lähtien tielaitoksen kulttuuripäivillä. Vuonna 1991 tielaitoksen taitajat tapasivat 3.—4. elokuuta neljänellä kulttuuripäivillään Tampereella.

Kulttuuripäivien kirjallisuussarjaan lähetti tasokkaita runojaan ja kirjoituksiaan kaikkiaan 31 tiemiestä ja -naista. Tässä valikoimassa julkaistaan osa näistä teksteistä. Julkaistavat työt valitsivat ja toimittivat kirjailija Jorma Kannila ja dosentti Jaakko Masonen.

Palkintosijoille asetettiin kertomuksista ensimmäiseksi Esa Peuhkurisen "Viikon varuillaan olot", toiseksi Antti Korventaustan "Limutusta" ja kolmanneksi Ahti Nurmion "Kesän huomen valpurina". Kunniainnoinnin saivat Jouko Holopaisen "Teeveehoon töihin" sekä Hilka Pakkasen "Aamuun himmennetyt kehät". Runoista ensimmäiselle sijalle valikoituivat Riitta-Liisa Kangas-Paavolan runosikermä, toiselle Valto Mahlbergin "Yö" ja kolmannelle Eeva-Liisa Pirhosen runosikermä. Kunniainnoinnin sai lisäksi Seppo Pyhälän runo "Joki on niin leveä".

Kirjallisuusraadın käytännön työhön osallistuivat Hämeen tiepiirissä Anja Hakala, Päiviö Pesonen ja Ulla Nyholm, joista viimeksimainittu vastasi raskaimmasta urakasta, julkaisun tekstinkäsittelystä. Tapio Kalliomäki on taitavasti kuvannut tässä julkaistavat kuvat. Arvokasta apuaan antoivat myös Matti Höyssä ja Marjatta Jussila.

Esitämme lämpimät kiitokset tämän julkaisun valmisteluun osallistuneille sekä ennen kaikkea kaikille runojaan ja kirjoituksiaan lähettäneille Antti Korventaustan novellin sanoin: "Kylä ne osaa konstit, kun ovat kauvemmin tehny".

Tampereella valpurina 1991

Jorma Kannila

Jaakko Masonen

SISÄLTÖ

- Esipuhe
- 6 Pirkko Salmi: Elämä
- 7 Hilikka Pakkanen: Ikkunan ohi
- 9 Hilikka Pakkanen: Aamuun himmennetyt kehät
- 13 Eeva-Liisa Pirhonen: Kesäkuvat
- 14 Eeva-Liisa Pirhonen: Salmiakkipusu
- 15 Eeva-Liisa Pirhonen: Äidit
- 16 Eeva-Liisa Pirhonen: Lapsuusmuisto I ja II
- 17 Eeva-Liisa Pirhonen: Ilta kotona
- 18 Eeva-Liisa Pirhonen: Loppukesästä
- 19 Eeva-Liisa Pirhonen: Eläkkeellä
- 20 Eeva-Liisa Pirhonen: Maisemakuvia I, II ja III
- 21 Eeva-Liisa Pirhonen: Kierräystä
- 22 Eeva-Liisa Pirhonen: Eurooppa yhdentyy
- 24 Pertti Rajala: Vapaudessa kuulee tulevan
- 25 Sirkka Leino: Ole vain
- 26 Eero P. Salmijärvi: Muutoksien edessä
- 27 Jaakko Heinonen: Valokuvaaja
- 30 Ahti Nurmio: Kesän huomen valpurina
- 38 Seppo Pyhälä: Joki on niin leveä
- 42 Jouko Holopainen: Teeveehoon töihin
- 50 Sirkka Leino: Mietelmiä
- 52 Juhani Hyytinen: Vuoden 1969 viimeinen päivä
- 54 Marjatta Aunula: Tiepiian tarina
- 61 Merja Keronen-Rajala: Olet kylmä kuin kivitalo
- 62 Valto Mahlberg: Oudot tuulet
- 66 Riitta-Liisa Kangas-Paavola: Kehyskaarna
- 68 Riitta-Liisa Kangas-Paavola: Työssä päyily
- 70 Riitta-Liisa Kangas-Paavola: Tulevaisuuden mikro
- 72 Riitta-Liisa Kangas-Paavola: Unettomuuden ilkivalta
- 75 Jaakko Heinonen: Sadonkorjuun aika
- 76 Jouko Holopainen: Tapaamisia
- 82 Antti Korventausta: Limutusta
- 92 Esa Peuhkurinen: Viikon varuillaan olot

Pirkko Salmi

ELÄMÄ

ELÄMÄ . . . koko elämä

Kuin kimalaisen lento,
voikukan
puhallettavaksi valmis hattara,
kärpäsen lento
 lempeään nuotioon

ELÄMÄ . . . koko elämä

pieniä hetkiä täynnä,
pieniä, vihreitä, sirkkalehtien
 silmuja
Pienen pieniä hiekanmurusia
jotka jalan alla kantavat
kaikkia maailmanmatkaajia,
asettautuvat astuimiksi
avarampiin maisemiin.

Hilkka Pakkanen

IKKUNAN OHI

Ikkunan ohi
 lintujen lasiset varjot
kuin eilisen sanat
arpien pintaan, surun
sivu
 taittuu aukeamaan
 lehti lehdeltä
valon vihreää selkää

Hilkka Pakkanen

AAMUUN HIMMENNETYT KEHÄT

Se oli mustalla pallolla merkitty Leenan päivän kohdalle vuoden 1990 almanakkaani.

Auringonpimennys, joka pohjois-Suomessa oli täydellinen, mutta näkyi vielä Tampereellakin tai paremminkin jossain vaiheessa kuu kokonaan peitti auringon.

Auringon nimeen kekseliäät markkinamiehet olivat merkinneet T-paitoja, lakkeja, elintarvikkeita ja kaikkea kuviteltavissa olevaa. Ulkomaita myöten lensi tutkijoita ja uteliaita katsomaan kätkeytyvää aurinkoa, jonka eri pimennysvaiheita jo kauan ennakoilta julkiset tiedotusvälineet olivat pyörittäneet.

Kello herätti 4.05 juuri alkavaan pimennykseen. Tosin aurinko nousi vasta puolen tunnin kuluttua kuun jo yli puoleksi pimentämänä. Hämärässä valoa syyttämättä kietaisin ohuen aamutakin ympärilleni, niin ainakin kuvittelin, ja pujahdin hiljaiseen pihaan.

Tähysin taivasta ja huomasin pettymyksekseni sen olevan pilviliinan peitossa. Esineet menettivät yhä ääri viivojaan. Auringosta ei näkynyt vilaustakaan, vaikka se oletettavasti vielä kurkisteli kuun takaa. Tosin edessä oli metsä ja piha ympäristöä vähän

matalammalla, joten mahdollisuuteni näytelmän näkemiseen olivat jo ennakolta heikot. Silti olin täysin sydämin mukana.

Ihmisiä oli kehotettu tarkkailemaan luontoa ja ilmoittamaan havainnoistaan luonnontieteilijöille. Kehottamattakin olisin pitänyt silmällä pimennyksen aikaista elämää ympärilläni.

Huomasin, kuinka mongolianvaahtera päätti uudelleen panna roikkumaan jo pystyyn kohotetut kolmisormiset lehtensä ja käänsi kämmentä kokoon. Sen vieressä punamailanen oli samoissa puuhissa: sulkemassa uteliaalta katseeltani lehtiään kuin kirjaa. Rupsahtamistempuun yhtyi seinustalla saunakukkakin, jonka valkeat laitakukat roikkuivat kuin pyyheliinat pyöreässä pyykinkuivaustelineessä, mutta keltainen keskus loisti aurinkona.

Pihatieltä alkoi kuulua postilaatikkojen läiskettä ja sorassa narskuvia askelten ääniä. Naisellisen vaistomaisesti vilkaisin asuani. Kuviteltu aamutakki olikin lyhyt pusero, johon illalla ompelin napin. Huomasin olevani vähissä vaatteissa melkein kuin Eeva paratiisissa ja Eevan tempun teinkin. Lymysin Hansa-ruusun taakse. Omenansyöttämistä ei onneksi tarvinnut uusia.

Ruusun ohitti aivan läheltä mies, jolla kasvojen kohdalla oli tumma ja tyhjä aukko sekä sen yllä olemattomalla otsalla pitkä, vihertävä lippa kuin varjo. Tunnelma kuljetti yli viisikymmentä vuotta ajassa taaksepäin.

Olen viisivuotiaana naapurissani kylässä ja valoa vasten pyöritän ensi kertaa elämässäni kaleidoskooppia. Eteeni kääntyy yhä uusia, jännittäviä kuvioita, joilla on silmiä hivelevän kaunis ja säännöllinen muoto.

En tiedä, kauanko olen katsellut, kun kuulen isäntäväen kanarialintuparin hätääntyneen äänen.

Siihen sekoittuu toinen outo ääni, ja kun kohotan katseeni, vastaan tuijottavat naisen vaativat silmät. Hän kysyy uudelleen jotain lyhyellä kummallisella murteellaan, enkä osaa vastata lintujen ja oman hätäännökseni keskeltä. Ryntään kompastellen keittiön portaisiin ja suin päin ulos asti.

Vielä lapsuuden hämmennyksen valtaamana katselin nyt täydessä pimennyksessä hyvin läheltä apilaa. Supussa senkin lehdykät olivat. Mutta mikä outo rasahdus? Vierelläni näin parin metrin päässä suuren silmäparin, joka katsoi ohitseni ja kuitenkin kuin suoraan sisääni. Apiloita tutkiessani omat silmäni olivat suunnilleen samassa tasossa.

Välähdyksenomaisesti ehdin jo ajatella välkehtivät silmät auringonpimennyksen heijastumiksi, kun ne alkoivat liikehtiiä kummallisesti koikkelehtivien jalkojen yllä. Pysähtyessäni silmät pysähtyivät myös, mutta pitivät koko ajan parin metrin välimatkaa kuin kunnioittamisväliä. Olin tosi pimennyksessä.

— Vasta 136 vuoden kuluttua meillä on tämä samanlainen näytelmä, koetin sanoa, mutta en saanut ääntä kuuluville. Kuin yhä lukien minua silmät katsoivat ääneti syvälle. Yhä alastommaksi tunsin itseni. Samassa huomasin kurottelevani niiden vuosien yli, joihin minun ikäiseni ei sovi kurottaa. Päätin pian pukea verryttelypuvun ylleni ja kohta olin mustissa minäkin.

Vihreälippainen oli tehnyt postikierroksen nukkuvan rivitalomme pihassa ja oli palaamassa takaisin. Vaatteissani jo rohkenin tarkemmin katsoa häntä ja niin myös teki silmäpari vierelläni. Tosin saimme välttelevän katseen, jolloin jo lisääntyvässä valossa huomasin hänet todella mustaksi.

Pimennys väistyi hyvää vauhtia. Vähän harmitti, kun en onnistunut näkemään täyden pimennyksen helminauhaa. Helmiä sitä vastoin puista kylmyyden

tiivistämä sumu turhankin tuhlaisevasti pudotteli
hiuksille, kaulalle ja vaatteille.

Vilkaisin yhä lähelläni viihtyvää silmäparia, kun
näin niitä äkkiä ravistettavan kuin lumouksesta irti.
Samassa ne jo olivat tiellä.

— Hei ystävä — pimennykseni rusakko, huusin
kuulemattomiksi korviksi kääntyneille silmille.

Eeva-Liisa Pirhonen

KESÄKUVAT

Nuoruuden kesä
muistoista kuuma
siinä tuoksuvat valkeudessa kylpevät tuomet
suo-ojien kultaiset rentukkavyöt
ja valoisan kuulaat yöt
jokiniittyjen keltaiset kullerot
uitot, tervan ja puunkuorien
kirpeän tuoksuiset tuulet
nuoren rakkauden haikeutta huokuvat
luonnon jättämät herkät kuvat
keski-iän haikeutta hehkuvat suvipäivien hetket
tulee kesiä, uusia

Eeva-Liisa Pirhonen

SALMIAKKIPUSU

Mietin
vieläkö kiertää
kotisi seinustaa
villiviiniköynnös
jonka alla
imukärhet kutittivat
ensisuudelmassa hehkuvia
huuliamme.

Eeva-Liisa Pirhonen

ÄIDIT

Äidinäiti ja äiti
elättivät ompelemalla perheensä
heillä oli erilaiset kädet
niihin ompelutyö ja neula olivat
kasvaneet kiinni
eikä toisten lasten äitien
sormienpätkään olleet
reikäiset neulanpistoista
kuin Jäämeren kiviin kiinni kasvanut
rokko, kuin pienet kukkanuput.

Eeva-Liisa Pirhonen

LAPSUUSMUISTO

I

Joki

äidin noenmusta pyykkipata
kylän rannassa
akkojen pyykkipatariviin sulautuneena
äidin sinikukallinen retonkimekko
me lapset istuimme joessa
koko päivän lipeän hajussa
vesi kupli iloa

illalla äiti rasvasi ihoaan
ja minun jaloissani hilsehtivät
variksensaappaat.

II

Pakkohan minun oli kehittyä

jotta saatoin särkymättä

kuunnella joka viikonloppu
lasinsirpaleiden kilinää
ennen sammumista
vanhempieni ja valojen.

Eeva-Liisa Pirhonen

ILTA KOTONA

Isä sanoi:

— Yksi ilta kotona!

Alakuloista

tyttö kulki huoneissa

alahuuli roikkui putoamaisillaan

silmissä säkenöi kiukku

käsittämättömän muistamattomat
aikuiset.

Eeva-Liisa Pirhonen

LOPPUKESÄSTÄ

Loppukesästä
murrosikäinen tyttöni
seisoi edessäni
pitkänä
ohuena
kuin auringonkukan varsi.

Eeva-Liisa Pirhonen

ELÄKKEELLÄ

Minulla on villasukat
vedän ne jalkaani
katson hylsyjenkeräilyeriä
vanhoja länkkäreitä
menen päivisin
tavaratalojen kassajonoihin
työätekevien aamiaistunnin aikaan
poimin puhekuplista kiireisten huulilta
sanoja minulle
katseet kertovat
elämä on jännittävä seikkailu
eläkkeellä.

Eeva-Liisa Pirhonen

MAISEMAKUVIA

I

Seison putkiston katveessa
tuuli narisuttaa puutarhakeinua
kaipaen äkkiä
muotoaan muuttavia revontulia
elovalkeita
yölintujen siipien havinaa
vilu ei jätä sisälläni
täysikuu.

II

Unenviittaaan
kosteaan
pitkään hämärään
kietoutuu
kasvonsa peittäen
usvapitsein
marraskuu.

III

Talven
valkeaan vaippaan
peittyi
rantojen hennot heinät
ja kivillä lunta
ja jäätä ja sula
sula on
aivan musta.

Eeva-Liisa Pirhonen

KIERRÄTYSTÄ

Ladot kadonneet maisemasta
heinät paalataan
puristetaan tiukkaan myttyyn
levitetään
pölykeuhkoiksi
maatalojen isännille ja emännille.
Joutavat sitten sairaseläkkeelle
katsovat
television päiväesityksistä
vanhoja kotimaisia eläviäkuvia
ja pöyhittyjä heiniä
rakastavaisten puristuksessa.

Eeva-Liisa Pirhonen

EUROOPPA YHDENTYY

Maatalouspolitiikka näkyy
tienvarsien
olemattomissa
maitokopeissa
ei niihin enää mahdu
kuusihenkinen saksalaisperhe
suviyönä Suomessa.

Pertti Rajala

VAPAUDESSA KUULEE TULEVAN

Mukava maata ruohikossa
korsi suussa
kuunnella kurkien huutoja
kaikujen kaaria kantavia
katsella koivikon valkopintaan
on niin mukava maata ruohikossa
oikeassa tasossa

Sirkka Leino

OLE VAIN

Kevät,
tuulena kohisten
metsissä kulkee,
sateen kanssa
puiden kasvot pesee
pehmein tuoksuvin suudelmin.

Huomenna tiedän
silmujen puhkeavan.

Eero P. Salmijärvi

MUUTOKSIEN EDESSÄ

Nyt lähtisin
ja kaiken alusta alkaisin
mutta kun katson
näen vain tien
ja askeleet eteenpäin.
Unessa toiset askeleet näin.

Jaakko Heinonen

VALOKUVAAJA

Vanhemmillani oli Viipurissa valokuvausliike. Poikasena olin siellä kaikki vapaa-aikani. Valokuvaaminen silloisilla välineillä oli erilaista kuin tämän päivän kehittyneillä automaattisilla kameroilla. Muistan kun isäni laittoi asiakasta paikoilleen solmio kaulassaan arvokkaasti tähtäillen, ja kun sai kuvattavan mieleiseen asentoon, asettautui mustan hupun alle valokuvauskoneen taakse. Magnesiumin välähdettyä oli kuvaus valmis.

Sota sotki viipurilaisen elämän tyystin. Monien vaiheiden ja vastoinikäymisten jälkeen pääsimme liiketoiminnan alkuun täällä Kuopiossa. Vanhempieni kuoltua jäi liike meidän hoteisiin. Vaimoni on myös valokuvaaja.

Savon luonto vaaroinen ja vesistöineen on saanut minusta vankkumattoman ihailijan. Vapaa-aikanani samoilen metsässä ja kuvaan kasvustoa ja eläimiä. Seuraan tarkasti vuodenaikojen vaihtelua ja elän partiolaisten tapaan aina valmiina tallentamaan filmille jokaisen havaitsemani kuvauksellisen ilmiön aamun ensimmäisestä auringonsäteestä illan punertavaan taivaanrantaan saakka. Voin sanoa olevani muuttolintu, joka ei palaa muuttomatkaltaan vaan jää talvehtimaan Savoan.

Olen koittanut kitkeä itsestäni kaikki karjalaisuuteen viittaavat luonteenpiirteetkin, ei sen vuoksi, että häpeäisin juuriani, vaan sen takia, että rakastan savolaisuutta. Savolaisuus on sanavalmiutta, luonnonläheisyyttä ja ennen kaikkea se on valmiutta yhteistyöhön kanssaihmissen parissa. Se on saanut minusta yliotteen. Nautin aamusta torilla, jossa katselen hallin kupeella käppäilevää ukkoa, joka tiirailee taivaalle, siirtelee piippuaan suupielestä toiseen ja viimein virkkaa: — Pittee olla kaanis päivä nousemasa.

En ole käynyt Viipurissa sodan jälkeen, vaikka sinne tehdään matkoja. Mennyt mikä mennyt. Jos Karjala palautetaan, en lähde Kuopiosta. Rajan kiroja saavat vuorostaan kokeilla muutkin. Olen mieleltäni savolainen ja lapsemme peräti juuriltaan.

Ahti Nurmio

KESÄN HUOMEN VALPURINA

On valkolakkien, työväen aatteen, laulujen ja kevään riemun juhla. Vuosikymmenien myötä vappukin muuttaa muotoaan, itseksellakin.

Muistan, kun 1950-luvulla lähdettiin poikamiesboksista kesäpuku ja popliinitakki yllä, Vitapointea ja Keratiinia tukassa, niinkuin sen ajan nuoremiehen tyyliin kuului. Noustiin linjuriin, joka toi tuon kuuden kilometrin matkan keskikaupungille ja suunnistimme aaton tansseihin joko VPK:lle, Konsuun tai Pyynikin lavalle.

Usein satoi räntää aattona, silloinkin, joten siinä suhteessa maailma ei ole muuttunut. Yöllä ehkä paleltiin jossakin porttikongissa. Eikä monasti ollut muuta lämmikettä kuin tytön käsi, jos sitäkään. Se oikea löytyi Ratinanlinnasta vuonna -57. Kuusi- ja seitsemänvuosikymmenten vappuaatot ja -päivät olivatkin sitten serpentiinejä, pallojen ja pillien puhaltelua. Perheeni pojat, nääs, syntyivät yhdeksän vuoden välein, joten he järjestivät vapuntienoon ohjelmat. Tuohon ohjelmaan sisältyi mm. aina, ja välttämättä poikkeaminen hälisevässä ja tungokseen asti täynnä olevassa kahvilassa simalla ja tippaleivillä. Ne kun olivat parempia kuin kotona.

Juu, sitten pojat kasvoivat ulos tuosta iästä. ”Tuo ikä” on lähellä sitä, kun ei enää kehdattu isän kädestä pitää katua ylittäessä. Niin, jäljelle on jäänyt, jos mahdollista, laitella mökillä paikkoja talviteloiltaan ja seurata siellä kevään heräämistä.

Aivan parina viime vuonna on tullut tavaksi lähteä kuusamolaisten tuttavien matkassa karhujen jäljille. Pyynti kun on iät ja ajat alkanut sekin vappuna, karhujen heräillessä useinkin vielä vahvoille hangille niillä vaaroilla ja kairoilla.

Nyt on muuan vappuaatto, kun olemme emännän kanssa matkalla tuolle kesäpaikalle. Alkumatkasta poikkesimme Näsinkalliolla kuulemassa jämerää mieskuorolaulantaa, josta viimeisenä numerona kuulimme aina yhtä sykähdyttävän ja isänmaallisen, Heikki Klemetin laulun:

”Oi kallis Suomenmaa, sun koskiesi kuohuja
hokiesi huminaa, suo mun kuunnella
kunnes hetki lähtöni lyö.
Ei toista armaampaa, voi maailmasta löytää
kuin tämä köyhä kotimaa,
jonka kauniiks on kasvatellut
taattojemme työ” . . .

Sää on aurinkoinen, mutta ei kovin lämmin vielä.

Lunta näkyy tiheimmissä kuusikoissa mökkitien varrella. Lumestako vai marjan varsista, mistä lie, emäntä saa aiheen kysellä:

— Mahtaako tulla mustikkaa?

Enkä siihen ehdi mitään, kun eteemme kävelee laihan ruipelo hirvilehmä, ylittää tien rauhallisesti ja poistuu tiheään kuusimetsään. Lehmän mentyä jäämme hetkeksi katsomaan tuleeko toisiakin. Tielle ilmestyy muutaman päivän ikäinen vasa hoiperrellen luonnottoman pitkillä koivillaan. Tien vaivoin ylitettyään se jää väsyneenä makaamaan sivuojan pohjalle. Nousen autosta ja otan kameran ja rukkaset.

Kuvattuani hirvenalkua nostan sen rukkaset kädessä metsän puolelle, jonne tämä hitaasti katoaa metsän helisevien huilujen saatellessa.

Mökkiniemeltä ovat lumet lähteneet. Samoin jäät järvestä, joitakin tummia hauraita lauttoja lukuunottamatta. Tupaan mennessämme kylmä tunkkainen ilma työntyy vastaan. Jätämme oven auki ja päätämme keitellä tulokahvit pihagrillin hellalla.

Pohjoistuuli, joka tuntui kaupungissa, ei täällä vuoren suojassa puhele koskaan pahasti. Mennessäni hakemaan klapuja huomaan ison kyyn tulleen lämmittelemään puuvajan päähän. Totta niilläkin, luojan luomilla, on tehtävänsä, mutta en ole niitä pihapiirissä jättänyt elävien kirjoihin. Alkuaikoina, kun tämän paikan parikymmentä vuotta sitten ostimme, ja olimme täällä porukalla joku vastaavanlainen kevätpäivä, huuteli nuorimmainen parivuotias pihan sorakasalta:

— Iti, tu kattoon, mulla on ito mato.

Jo kaukaa näin, että poika riiputti häntäpäätä julmetun isoa kohmeista kyytä. Minulla meinasi kumisaappaat seota, mutta huusin rauhallisesti:

— Pudota se!

— En!

No, näytös päättyi hyvin pojan kannalta. Siihen aikaan tontille eksyi lähes joka päivä kytä läheisen vuoren louhuista. Nykyään se on harvinainen tunkeilija johtuen kait ihmisen asumisäänistä.

Metsä elää ja soi, tuhansin säkein se helää kevään riemua ja uuden elämän alkua, rakentamista lyhyttä kasvukautta varten. Jo ennen syksyä monella lajilla on kiire taas lähteä.

Huomaan punatulkkukoiraan lentäneen mökin isoon päätyikkunaan. Se on kuolleena varpaat kippurassa ikkunan alla, säälittävä näky. Syksyllä katselin ikkunasta, kun tulkku syötti poikastaan

pihlajanmarjoilla poimien suuhunsa monta ja antoi sitten yhden kerrallaan pojalleen.

Kun sytyttelen hellaan tulia, muistan kaloilla syöttämäni minkkiloukun ja kurkistan sen päätyhäkistä sisälle. Mitä hel . . . kissa, tuiman ja äkeän näköinen, silmät palaen — kulkukissa. Kun saan hellaan tulet, aion upottaa loukun laiturilta järveen, ehättää emäntä väliin.

— Etkä tapa sitä, jos se on talon kissa järven takaa!

— Tämäkö? Selvä kulkukissa.

— Etkä tapa sitä.

— Minä olen nähnyt siellä samannäköisen.

Päästelen katin vapaaksi ja maankamara maittaa luultavasti kissojen sadan metrin maailmanennätysaikaan.

Jänikset ovat kalunneet talvella aitan takaa kaatamiani haapoja. Kahvit juotuamme vien katiskan pyyntiin kärjen ja läheisen kaaren väliseen kapeikkoon ja heitä muutamia kuusenhavuja päälle, jotta kutuhauet sinne löytävät, niinkuin ne usein löytävät. Mutta kesällä ei katiskaa kannata liotella. Silloin ovat virveli ja verkko paremmin kalastavia — silloin kun ovat. Nyt jo voi viedä verkonkin, jäät eivät ole haittana. Kääntelen veneen kumoltaan ja haen aivot tuvan alta.

Verkkosäkin ovat hiiret reijittäneet talven aikana. Se ei onneksi ole kelvannut niiden pesäntekopaikaksi.

Järvellä on elämää enemmän kuin viikko sitten. Lokit kuuluttavat reviiiriensä rajoja. Kaksi telkkää lähtee saaren takaa siivet vinkuen, vaikka venettä eivät vielä näekään. Samoin heinäisorsapari lentää pois päin. Saaren ohitettuani tuulenhengeä on juuri sen verran, että saan verkon laskettua yksinkin. Emäntä ei suostu soutajaksi, vaikka se pienellä tuulella onnistuisikin.

Se mahtoi muuan kevät pelästyä, kun selvittelin sotkuista verkkoja ja hän huomasi veneen kääntyneen vikasuuntaan. Äkkinäinen tempaisu airolla lennätti minut verkkoineni vaatteineni laidan yli. En puhunut rumia, mainittavasti, en, että sen puoleen voisi tulla.

Uikutkin ovat saapuneet. Jokainen kevät ne ilahduttavat tulollaan yhä uudestaan. Kasvattavat kaksi, kolme poikasta ja syksyllä taas jättävät Pohjolan. Otan kuvia niiden kosintamenoista. Haluaisin päästä lähemmäksi, vaan eivät päästä. Eikä minulla ole kuin 200 millinen kamerassa.

Tuulenvire kuljettaa venettä matalaan lahteen, jossa lokki hautoo korkean piisaminpesäkeon päälle tehdyssä pesässä. Toinen pitää vahtia läheisen telkän pöntön päällä. Kun vene lipuu liian lähelle, hyppäävät molemmat siivilleen. Sitä ennen ehdin kuitenkin kuvata niitä. Mutta samassa ilmestyy varis kuin tyhjästä liitäen pesää kohden hotkaistaakseen munat kupuunsa. Se jää kuitenkin vain aikeeksi. Vahtia pitänyt lokki syöksyy nuolena vaakun niskaan ja antaa sille höyhenet pölisten äkäisen lähdön. Vaaku on melkoinen terveystoliisi, mutta enemmän se tekee tuhoa hävittämällä kanalintujen pesiä ja poikueita.

Veneen lipuessa ohi, palaa lokkiparvi tehtäviinsä. Järven eteläpähän on toinen pari pesinyt kevästä toiseen. Miten lie mieltyneet aina samaan paikkaan? Lieneekö sama parikaan?

Veneellä jos menee liian lähelle poikasten kuoriutumisen jälkeen, alkavat varoitushuudot raikua hyökkäyssyöksyjen kera ja tarkkaan ammuttu kurapaska voi tulla päähän. Mutta heti veneen mentyä turvallisen matkan päähän tulevat vaara ohi huudot, jotka kuulostavat kuin poutapäivältä. Taiturimainen lentäjä se on. Rauhallisin siiveniskuun ottaa korkeutta, kunnes päättääkin tulla alas, liittää laajoin kierroksin. Sitten muutama nopea siivenlyönti

ja kivellä ollaan.

Vene on pysähtynyt kuivuneiden kaislojen ja heinämättäiden keskelle. Huomaan, kun piisamirotta ui pesäkekoa kohden ja nousee sen päälle. Hetken tarkkailtuaan ympäristöä se alkaa puputtaa kortetta suuhunsa. Kun liikautan vähänkin kättäni ottaakseni kuvan, se pulahtaa takaisin veteen.

Saarien takaa kuulen taas telkän, tuon Kalevalan sotkan, vinkuvan lentoäänen. Pesimäpönttöjä ne kyllä löytäisivät tältä lahdelta, mutta jostakin syystä eivät ole niitä hyväksyneet. Muistuu mieleen Kalevalasta, kuinka maailma sai alkunsa ”sotkan, sorean linnun”, vedessä lepäävän veden emon, polvelle munittujen ja siitä pudonneiden ja särkyneiden munien kuorista. Se tulee aina mieleen, kun kuulen tai näen telkän lentävän.

Rantaan soutuessani huomaan yllättäen kalasääsken silhuetin taivaalla. Telkän ja koskelon jälkeen ne ovat saapuneet jo monena keväänä tuonne isomman veden puolelle, mutta kalastavat myös täällä. Pudottautuvat kalan niskaan vesi paukahtaen ja kohoavat korkeuksiin potkiva kala kynsissään. Joskus ne saattavat iskeä liian isoon, ja saalis on jätettävä. Ne muutamat kerrat mitä tällä lahdella olen sääksiä nähnyt, ovat niiden iskut onnistuneet. Eikö tuo nyt löydä kalaa kiikariinsa, kun poistuu paikalta? Leijaa tuulen viemänä.

Västäräkki tiukuttaa piilipuun oksalla mökkirannalla ti tui — tui, ti tui — tui, ti tui — tui. Mielellään se tekee pesänsä lähelle asumuksia, jopa verannalle ja tuntuu kuin se juttelisi jotain ihmisellekin, häntäänsä keikuttaen. Hauska on kesäisin seurailta sen salamannopeaa saalistustapaa.

Emäntä on poltellut puita takassa ja tupa tuntuu jo asumisen oloiselta.

Ilta on valoisa. Punarinta, metsän iltalaulaja, helskyttää tiukujaan kuusikossa, kunnes myöhällä

sekin vaikenee.

Mutta vielä lähellä puolta yötä kuuntelen laiturilla, kun teeret soivat järven takana ja huuhkaja, tuo öinen saalistaja, aloittaa vuoren suunnalla kumeat, toistuvat huutonsa: huu — u, huu — u . . . , jota kestää noin kymmenen minuuttia. Mitä lie ukolla mielessä? Soidinlaulunsahan ne aloittavat jo kevättalvella.

Oli muuan helmikuinen yö tuolla vuorten takana metsäpellon ladolla ja odottelin jäniksiä heinien karikkeille. Uudella lumella totesin niiden ahkeraan käyneen ladon edessä. Sää oli leuto, ja kuu valaisi ajoittain pilven raosta. Meinasin jo lähteä pois jäniksiä näkemättä, kun takaani vuorelta tulivat huudot: huu — u, huu — u . . . Naaras vastasi siihen kimeällä kirkkaisulla. Siitäkös ukko innostui. Se kiihdytti muhkeita huutojaan ja on myönnettävä, että kylmät väreet siinä kulkivat lämpöhaalarin alla muustakin kuin vilusta. Jotkut lintuharrastajat ovatkin verranneet huuhkajanaaraan ääntelyä hukkuvan ihmisen hätähuutoon. Ei ihme, kolkolta se kuullosti öisen metsän reunalla.

Luonnon suurta musiikkia kaikki. Kesän tullen äänet metsässä vähenevät samoin järvellä, ja värien runsaus valloittaa.

Aamulla lokkien kirkuna tulee seinien läpi. Aina ei siihen viitsi heti heräillä. Ne kun aloittavat hyvin varhain. Aurinko on jo näkyvillä ja lähden pyydyksille. Veden kimallus häikäisee rannalla. Teeret söivät taas samalla suunnalla kuin illalla. Kuullostaisi niiden soimisella olevan kiihkeämpi rytmi kuin syksyisin ja niin se tietysti onkin.

Järvellä elämöinti on eilisestä vain lisääntynyt johtuen kai ilman huomattavasta lämpenemisestä. Huopailen verkon suuntaan ja huomaan, että polat ovat paljon lähempänä toisiaan kuin illalla, joten kalaa on ollut liikkeellä. Polannaru jumsahtelee mukavasti,

kun otan sen käteeni ja alan kelata veneeseen. Heti verkon noustua näkyville tulee kalaa köytenään. Virkeitä hopeakylkiä lahnoja kaikki. Aamusta sattunut parvi kohdalle, koska jokainen on voimissaan. Niitä on yhdessä verkossa pari tusinaa, pieniä suurin osa, mutta on muutamia kilon, puolentoista painoisia.

Takavuosina järvi antoi hyvin istutettua siikaa, mutta nykyään istutukset eivät ole ottaneet onnistuakseen. Onko haukia liikaa, liuenneita ravinteita vai jotain muuta lohikalalle sopimatonta, se asia pitäisi tutkia.

Katiskaan on uinut parikiloinen hauki. Se tietää kesän ensimmäistä rantakalakeittoa. Muikusta se kuuluisi tehdä, mutta muikun puuttuessa saa nyt kelvata hauki. Siivottuani saaliin laittelen lahnat savustumaan ja keittokattilan hellalle.

Pitkästä kokemuksesta tiedän kalan koosta miten se on suolattava ja milloin se on kypsä.

Muikku se on aina herkku jos mikä, talven jälkeen.

Mutta ne lahnat, niiden pitäisi juuri nyt olla kystä kyllin. Vedän uunista kuumat ritilät, joilla tuoksuvat kuparinruskeat kalat tirisevät.

Seppo Pyhälä

JOKI ON NIIN LEVEÄ

Vanhus iltaa istuu
lepokiven viereen ehtii.
On aikaa, kiirettä ei tunne lainkaan.
Nyt virran seestyneen sä näet viel,
vaan kerran veri samensi sen siel.

Sen takaa huuto kuulsi.
Huikka huikea ja rautaa myös.
Oli maa kuin taivas.
Ylös oli alas.
Ukkoisenkin ilma parempaa ja tutunpaa.
Oli lopun alku eli alun loppu meillä nyt.
— Ei loppua kenkään uskonut.

— Niin siitä kauan on vaan,
kuin eilinen jo tänään siitä.
Kuvan eessä taas sä näät,
kuin tuskas taipuu riita.
On hätä suuri, —
vaan ei kätes yllä —.
Paino painaa ja aatos lentää,
vaan apuun ei nyt kenkään.

Sitten vasta kuka uskoo.
Viimein luvan oljen viskoo.
Siinä virallinen virsi linjan,
nykyajan sankarin on herran.

Vanhus iltaa istuu, itkee
itkee pään hartioihin häpee.
Virran yli katsoo, katsoo siinä kauan. —
Mikä nytten sysi rauhan,
— pinnan alla kyti kauan.

Ken saapa aikaan lykkyiseksi,
piiriin kuuluu sopivaksi.
Siinä tulevaisuus kerran,
edemmäs ei mennä merran.
— Itkee maammo, suree suku
mikä onkaan miesten luku —.

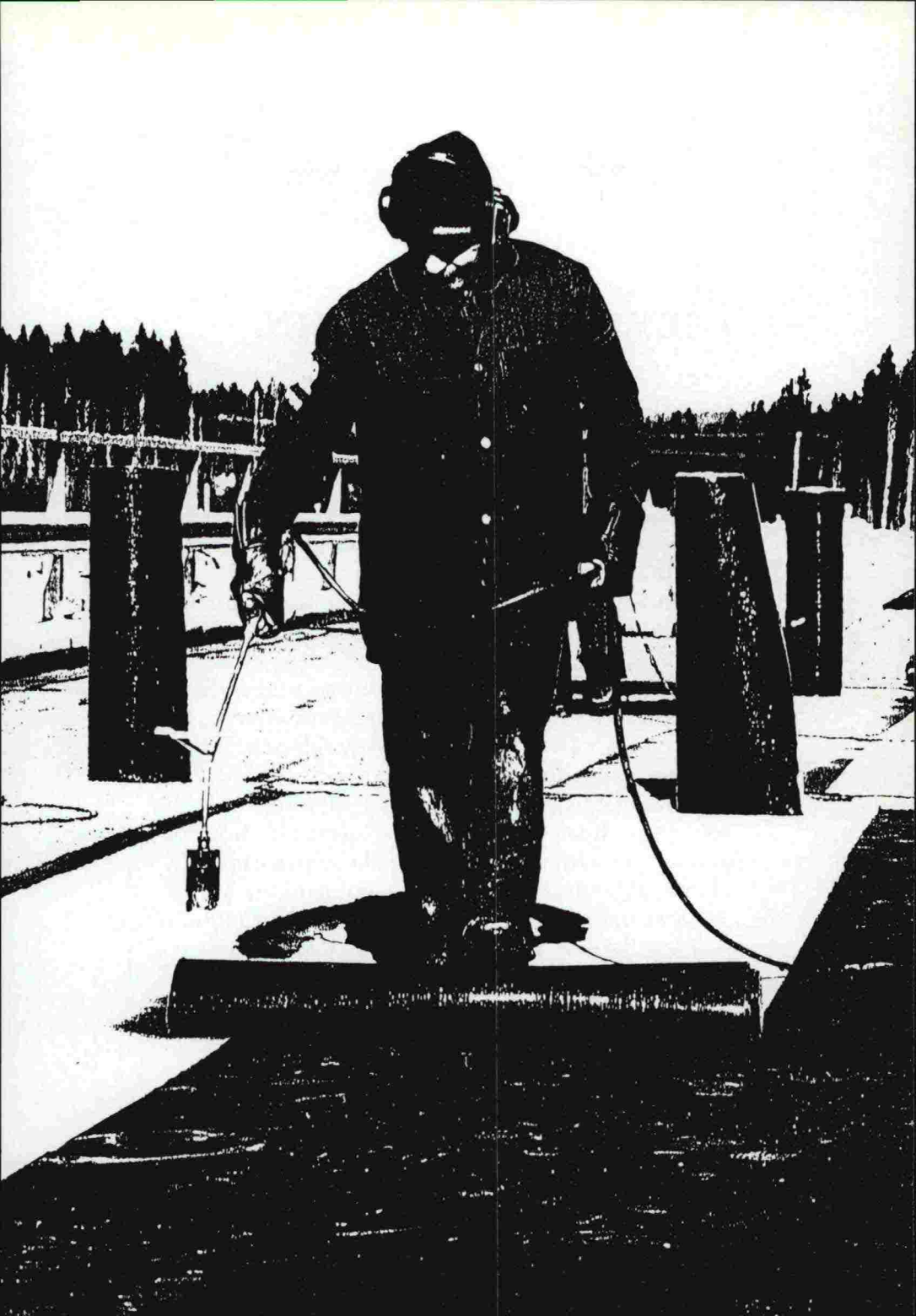
Vanhus istuu, itkee pään hartioihin häpee.
Virran yli katsoo, katsoo kauan.
Kuulee taasen takaa lahden;
— Kansa huutaa, vesi velloo,
kuka ensin apuun ehtii.
Kenkään tohtii, rinnat uinuu,
yhteisvoimin taakse pihaan,
sakkiin ilkkuun noppaa heittää joukko
siinä ajankuluks rattoiseen,
menestys on nappiin taasen.

Väki huutaa, suut jo aukee.
Ääni kaikkoo, suut vaan aukee.
Käsi yltää meitä kohti,
heiluu hetken vaate — käsi painuu,
sammui valo, väki lähti, käsi, tähti.
Virta pauhaa, suumme jauhaa.

Vesi velloo, kuohuu ärjyy,
saasteet nousee, jäämät jäätyy.
Vallan liemet, konnan metkut,
iskut syvät raatelevat
voimatonta onnetonta,

palaa aika, tulee taika.
Veljet nousee manain alta,
ryhtyy joukko valoon.

Luonto vaanii, saasteet kaatuu,
ilma tummuu ennen ehtoon.
Mitä kuuluu vetten viljaan.
Suussa maistuu hetken vielä.
— Viimein raukee katse illan,
unisillan vanhus tuntee.
Nukkuu siinä sammalella,
ilman niitä näitä —
lepoon — ''telkan'' viereen silmät sulkee.

TEEVEEHOON TÖIHIN

Juna kolkutteli verkkaista vauhtia halki kainuulaisen talvimaiseman. Se oli lähtenyt Kontiomäestä ja määränpäänä oli Ämmänsaari. Oli vuoden 1956 ensimmäinen arkipäivä. Tämä juna oli myös ensimmäinen henkilöjuna, joka voimaan astuneen aikataulun mukaan kulki Ämmänsaareen, Suomussalmen toiseen kuntakeskukseen. Kiantajärvi estää rautatien jatkumisen Suomussalmen kirkolle. Olin siis mukana eräänlaisella neitsytmatkalla. Olin myös ensimmäistä kertaa menossa silloisen TVH:n, nykyisen Tielaitoksen töihin.

Luulisi tällaisen junan matkustajien olleen hyvin puettua juhlivaa kansaa, mutta toisin oli. Juna oli täynnä työvaatteisiin puettua väkeä, pääasiassa miehiä. Oli seassa muutama vaimonenkin, mutta lapsia ei näkynyt. Suurin osa porukasta oli Pesiönkylä — Taivalkosken radan rakentajia, jotka jäivät Pesiönkylän asemalla pois junasta.

Vaunun oven suussa istui pitkä, nuori mies vanginvartijan virkapuvussa. Hänen ympärillään oli miesjoukko, joka jollakin tavalla erottui muista matkustajista, vaikka olivat niinikään työvaatteissa. Tosin vuodenaikaan nähden muutamilla oli varsin heppoiset tamineet. Arvailin itsekseni, mitä joukkoa

mahtoivat olla, joskin se selvisi minulle matkan loppuvaiheessa.

Vaunun ilma oli sakeaa tupakansavusta ja hajujen sinfoniasta. Lukuisia murteita sisältämä puheensorina täytti vaunun ilmatilan. Puheenaiheet olivat mitä moninaisemmat. Yhtäkkiä juna teki hätäjarrutuksen ja pysähtyi. Väki keskeytti keskustelunsa ja jokainen ihmetteli äkkipysähdystä.

— Putosiko joku junasta, joku kysäisi.

— Jos se hoksasi, että Lemetin Uno puuttuu, se kun joutu uuvenvuuvenuattona Kajjaanin putkaan ja liekki tuo vieläkö piässy poekkeen, arveli eräs radanrakentaja.

Muitakin arveluja tuli esiin, kunnes vaunuun astui konduktööri, joka ilmoitti poroja jääneen junan alle.

— Onko sitä porukassa puukkomiehiä, että saisi raadoista laskettua veret pois, hän kysäisi. Heti oli muutamia miehiä kaivamassa kupeitaan ja lähdössä puhkomaan porojen kauloja. Juna seisoi vielä varttitunnin verran ennen kuin jatkoi matkaansa.

— Sitä tuli taas Hallan palkiselle hävikkiä, tuumaili muuan miehistä.

— Onpahan sen verran vähempi ensi kesänä laihoja sotkemassa, vastasi siihen ilmeisesti porottomiin kuuluva naisihminen.

Juna oli jättänyt suuren osan matkustajistaan Pesiölle, ja jatkoi matkaansa kohti Ämmänsaarta. Konduktööri ilmoitti seuraavan pysähdyspaikan olevan Ryysyrannan. Hetken päästä juna pysähtyikin keskelle korpea. Ei näkynyt Jooseppia sen enempää kuin hänen perikuntaansaakaan.

Lopulta saavuttiin Ämmänsaaren upouudelle rautatieasemalle. Juna tyhjjeni. Minulle oli ilmoitettu, että asemalta on jatkokuljetus järjestetty tulevaan työpaikkaani. Katselin harvalukuista autojoukkoa miettien, mikä mahtaisi olla minulle tarkoitettu. Erään

punaiseksi maalatun kuorma-auton kopin kyljessä oli keltaiset kirjaimet: TVH. Kysyin kuljettajalta meneekö tämä auto Pesionlahteen.

— Joo, konnalaan tämä on menossa, hyppää lavalle, jos on sinne matka.

— Minä kun olen tulossa teeveehoolle töihin, meneekö tämä sinne kyselin ihmeissäni.

— Sama paikka se on, sanoi kuljettaja naurahtaen, — Lavalle vaan.

Vanginvartija oli mennyt istumaan kuljettajan viereen ja lavalla olevaan kovalevystä rakennettuun koppiin oli noussut jo hänen muu seurueensa. Nousin lavalle ja istahdin vanhan miehen viereen.

— Onks sulla tupakkia, kysyi vieruskaveri välittömästi. Kaivoin taskusta Boston-askin ja tarjosin. Samalla ojentui kymmenkunta kättä askia kohden ja savukkeilleni kävi huonosti. Yksi jäi kuitenkin omaan suuhuni. Kun tupakat oli saatu palamaan, kysyi vieruskaveri:

— Onko nuorella miehellä pitkäkin kapla?

— Tuota —, mitä tarkoitat?

— Niin, että onko sulla pitkästikin kakkua.

Terminologia oli minulle uutta, enkä osannut vastata. Vastapäätä istuva sänkileukainen mies selvensi kysymystä:

— Oot vissiin ensikertalainen, onko sulla miten pitkä tuomio? Nyt tajusin olevani vankien joukossa. Eivät vaan olleet asianmukaisessa ”virikapuvussa”, niin en heitä sellaisiksi heti oivaltanut. Sain meneväni TVH:lle kassanhoitajan tehtäviin. Porukka katseli minua epäluuloisena, kunnes eräs nurkassa istuva kaveri lausahti:

— Joo, se entinen kavalti ja on nyt Oulun läänillä. Olin sen kanssa juttusilla siellä. Sanoi pelanneensa kortilla valtion rahoja.

— Jopa oli huono tuuri miehellä, tuumi vieressä

istuja. — Ei mahtanut olla oikeita korttimiehiä.

Näin minulle selvisi edeltäjäni kohtalo. Puistatti muukin kuin kylmä auton koppi. Auto hiljensi vauhtiaan ja kääntyi isolle pihalle, jolle se pysähtyi. Hyppäsin alas lavalta kimpasuineni ja katsastin ympäristöä. Vanginvartija oli laskeutunut myös kopista ja neuvoi:

— Työsiirtolan parakit ovat tuolla leirin perällä ja joka ukko ensin toimistoon.

Vankijoukko lähti taapertamaan neuvottuun suuntaan. Jäin paikalleni.

— Mitäs siinä taivastelet, sinne vaan, komensi vartija minuakin.

— Se taitaa olla meidän uusi kasööri, valisti autonkuljettaja vartijaa.

— Ai, jaha, sanoi vartija ja katseli vieläkin epäluuloisena minua.

— TVH:n toimisto on tuossa vastapäätä, menehän sinne, neuvoi automies.

Lähdin kävelemään kohti pitkää keltaiseksi maalattua parakkia.

Astuin sisälle toimistoon, jossa istui kaksi suurikokoista miestä.

— Päivää, piirikonttorilta lähettivät tänne kassanhoitajan tehtäviin, ilmoitin ja sanoin myös nimeni.

Miehet tervehtivät ja esittelivät itsensä. Toinen sanoi olevansa varastonhoitaja ja toinen työnjohtaja, joka tilapäisesti oli joutunut toimistotöihin.

— Vastaava mestari on tuolla peräkamariissa. Käyhän ilmottautumassa, sanoi toinen miehistä.

Koputin arasti ovelle.

— Sisälle, kuului oven takaa matala miesääni.

Menin sisälle, esitin itseni ja jäin oven suuhun. Suuri mies oli kumartuneena pöydän ylle tutkimaan joitakin papereita. Mies vilkaisu alta kulmien minua

sanoen.

— Vai uusi kassanhoitaja. Ootkos ennen ollut sellaisissa hommissa. Kerroin olleeni metsähallinnon insinööriostasolla työmaakasöörinä ja oletin jotain tietäväni sekä perehtyvänä tulevaan työhöni, jos aikaa annetaan.

— Työt alkavat heti. Kustannusseuranta on kolme kuukautta jäljessä, maksuja on rästissä samalta ajalta, palkat, autot ja koneet pitäisi olla jollakin tavalla hoidettu. Täällä on ollut yksi naispuolinen kassanhoitajan sijaisena, mutta ei se ole hoitanut kuin välttämättömimmät asiat. Minä en tykkää koko akasta, saa lähteä huomisaamuna ensimmäiseen autoon. Mies nousi ylös, ojensi suuren kouransa ja esitteli itsensä. Tartuin käteen ja sopersin toistamiseen nimeni.

Olin vähintäänkin hämmästynyt vastaavan mestarin suorapuheisuudesta. — Milloinkas hän luovuttaa kassan minulle, jos hänen pitää aamulla lähteä, kysyin varovasti.

— Onhan teillä yö aikaa laskea kassa ja selvitellä asioita. Täällä tehdään töitä silloin kun on tarvis, eikä katsota kelloa, paljonko se on. Jos ei passaa niin tuossa on ovi.

Pani miettimään, minkälaiseen savottaan tässä oikein oli tultu. Tosin yötyö ei ollut minulle uutta, edellisessä työpaikassa olin joutunut tekemään sitä kyllästymiseen saakka.

— Pitää yrittää, sanoin lyhyesti.

— Hyvä, tuleppas mukaan. Seurasin isoa miestä huoneeseen, jossa oli kolme kirjoituspöytää, valtavan iso kassakaappi sekä muuta tarpeellista toimistokalustoa. Huoneessa istui vain toimistotöihin määrätty työnjohtaja.

— Missä se tyttö on, kysyi vastaava mestari.

— Enpä tiedä, oisko mennyt pissille vai

kämpälleen, vastasi mies silmin nähtävästi vältellen.

— Menkääpä yhdessä etsimään, se tyttö saapi heti luovuttaa kassan tälle uudelle miehelle. Lähdimme.

— Olenpa tainnut savottaan joutua, arvelin ääneen työnjohtajalle. — Minkälainen mies tuo mestari oikein on.

— Se on isäntä talossa, vaatii paljon, mutta antaa yleensä työrauhan, jos vaan kunnolla tekee työnsä. Mutta jos lorvaillet, niin kuulet kunniasi, eikä lopputiliä tarvitse kauan odotella, kertoi mies ja jatkoi: — Saattaa muuten tyttö olla siinä kunnossa, ettei siitä ole kassan luovuttajaksi.

Olimme tulleet pienen asuntovaunun portaille.

— Älä sitten hämmästy näkemääsi, täällä saattaa olla muutakin porukkaa ja outoa, varoitteli työnjohtaja ennen kuin astuimme sisälle. Vastaan iski sakea tupakansavu. Vaunun perällä oli kaksi miestä ja yksi nainen vuoteilla istuen. Heidän välissä oli jakkara, jolla oli kolme mukia ja kahvipannu. Toisen vuoteen alta pilkoitti pullo, joka sisälsi nestettä, jota kansan kielellä kutsuttiin kippurahännäksi. Nainen oli tolkuttomassa humalassa, niin myös miehet. Tunsin naisen, oli entisiä koulukavereita, joskaan en ollut nähnyt häntä sitten kouluaikojen.

— Päivää taloon, sanoin, kun en muutakaan keksinyt.

— Tervetuloa konnasavottaan, sopersi nainen ja pyrki muki kädessä lähestymään minua. — Otatko ryypyn?

— Kiitos, antaahan olla tällä kertaa. Mutta sinun pitäisi kuulemma luovuttaa kassa minulle vielä tänä iltana. Sellaisen määräyksen tuo vastaava mestari äsken antoi. Näyttää kuitenkin siltä, ettei taida hommasta tulla mitään, arvelin.

— Nyt on kassanhoitajan vapaapäivä ja minä luovutan kassan sitten, kun minä tykkään, sanokoon

NN mitä lystää, uhitteli nainen. — Haistakoon ukko pitkän veen, hän vielä lisäsi.

Toivotimme hyvää jatkoa ja lähdimme pois vaunusta. Ilmoitimme käynnin tuloksen vastaavalle. Samalla sanoin, etten missään nimessä rupea vastaanottamaan kassaa humalaiselta. Mestari katsoi minua pitkään ja sanoi sitten:

— Siinä olet aivan oikeassa, enkä minä sinua sellaiseen käske. Saatana, jos se akka ei aamuun selviä, niin . . . hän ei sanonut uhkaustaan loppuun, mutta sen saattoi arvata.

Ilta hämärsi ja minulle jäi aikaa majoittumiseen ja taloon tutustumiseen. Minulle selvitettiin, että rakenteilla oli Pesiönelähti — Heinäjärvi maantie, jota Kekkos-kolmoseksi myös sanottiin. Miestyövoimana käytettiin pääasiassa työsiirtolan vankityövoimaa. Heitä oli pitkästi toistasataa, joskin vahvuus päivittäin vaihteli. Työmaalla oli vankityövoiman lisäksi ”siviilejä”, jotka edustivat eri ammatteja. Lisäksi oli yksityisautoilijoita ja koneurakoitsijoita. Kokonaisvahvuus oli kolmen ja puolensadan paikkeilla.

Varastonhoitaja neuvoi minulle petipaikan ja kaapin huoneesta, jossa oli majoitettuna varastonhoitaja, koneteknikko ja nyt myös minä. Yksi petipaikka jäi vielä vapaaksi.

— Lähdetään syömään, kehoitti varastonhoitaja. Nälkä alkoikin jo kurnia suolissa ja lähdimme ruokalaan. Se oli tavattoman pitkä rakennus. Toisessa päässä rakennusta oli ”konnaruokala”, joksi vankityövoiman syöntipaikkaa kutsuttiin.

Rakennuksen toinen pää oli pyhitetty siviileille, josta osa oli erotettu ohuella seinällä ”terävälle päälle”. Keskellä rakennusta oli keittiö, ja muut taloustilat.

Menimme varastonhoitajan kanssa terävään päähän,

jossa ruoka tarjoiltiin pöytiin. Muihin ruokalaitoihin piti ruoka hakea luukulta. Useita nuoria naisia oli jakamassa ruokaa eri luukuilta. Heidän pomonaan toimi noin viisikymmenvuotias pyylevä emäntä. Varastonhoitaja kertoi, että "konnat" olivat antaneet kaikille naisille jonkinlaisen liikanimen, kuten Toppilan tumma, Tynnyrin tappi, Soppaluu, Kalkkuna ja Pillari eli Seiska. Ainoastaan terävänpään tarjoilija kantoi jostain syystä omaa nimeään. Huone täyttyi työmaalta tulleista mestareista ja työnjohtajista sekä vanginvartijoista, joita nimitettiin pampuiksi. Keskustelu liikkui vielä päivän työtehtävissä ja minulle vielä oudoissa asioissa.

Joku kaipasi kassanhoitajaakin, kun parille konnalle olisi pitänyt tehdä lopputili. Tuomiot olivat tulleet täyteen. Toimistossa työskentelevä työnjohtaja kertoi kassanhoitajatilanteen ja sovittiin, että vapautuvat saavat odottaa tiliään aamuun tai se lähetetään postissa myöhemmin.

Ruokailun jälkeen vastaava mestari kutsui minut luokseen keskustelemaan ja saamaan ohjeita.

Näistä jäi mieleen yksi lähtemättömästi:

— Korttirinkiin, jossa pelataan rahasta, et tällä työmaalla istu. Jos minä sinut siitä tapaan, se on lopputili välittömästi. Tuliko selväksi?

Myönsin asian tulleen selväksi, enkä kysellyt perusteluja. Olinhan jo päivällä kuullut niitä. Myöhemmin kuulin, että edeltäjältäni olivat omat ja valtion rahat menneet hieman sekaisin ja vapaa-aikana oli ollut innokas sököllä istuja.

Iltana oli jo pitkällä ja ensimmäinen päivä TVH:n palveluksessa oli takanapäin. Nousin yläpetille miettimään tulevaisuutta ja alkaneen työsuhteen pituutta. Sinä iltana minulla oli varma mielipide, etten olisi kauan tässä "talossa". Kuitenkin se kesti kolmekymmentäviisi vuotta, jonka katkaisi ainoastaan parivuotta myöhemmin alkanut opiskelu teknillisessä koulussa.

Sirkka Leino

MIETELMIÄ

Minussako — jotain kuollut,
vaiko jäänyt vain vastausta
vaille!

Harmaan kiven pintaa aalto hellii . . .
— mukautumaan tottunut.

Tähtien valossa minä kerran
opin itseni tuntemaan.

Niin vähään olisin ollut tyytyväinen,
etkä sitäkään suonut.

Tietoisuuden tullessa
aitous häviää.

Kun ottaa sukset jalkaansa,
sitä on pakko sitten mennä
eteenpäin, vaikkei aina
uskaltaisikaan.

Kas, kun en Sinua kuullut,
kun äänesi korotit.
— koettaisitko kuiskaten.

Kuinka voimakkaasti hyväksymisen
siivet voivatkaan kantaa.

Juoksemalla kilpaa voit
saavuttaa mitalin,
mutta vain hiljaa hiipimällä
tavoitat toisen ihmisen.

Heti ne puhalluttavat, jos autolla
kolaroi, mutta ihmisten kanssa
törmätessä ei tutkita promillerajaa
ja lommojen oikominen jää
kuljettajien vastuulle.

Juhani Hyytinen

VUODEN 1969 VIIMEINEN PÄIVÄ

On tuullut koko päivän ja vauhti päivännousun myötä on jatkuvasti petraantunut, samoin lumisade on lisääntynyt ja yhteen aikaan satoi jo ihan kunnolla. Lumihiutaleet olivat suuria, ne olivat kooltaan kuin karvakintaita. Katsoin juuri ulos pimeyteen ja siellä tuntuu tuulevan rivakasti ja lumi on irti, ilmassa. Kunnolla en näe tuleeko kaikki lumi ylhäältä alaspäin tai onko se menossa vinhaa vauhtia vaakasuorassa suunnassa asuntotalon ohi. Lumi ei itsestään liiku, tuuli sen liikkeelle panee.

Minä olen edelleen ruumiillisen työn tekijä. Olin sitä myös lapsuudessani ja nuoruudessanikin. Välillä oli aika jolloin tein työtä sisällä. Nyt sisätyö on jäänyt. Tarkoitukseni on saada ulkotyössä kuntoni kohenemaan. Joskus tuntuu urakka liian raskaalta. Mietin: aloitinko kunnonkohennuksen liian myöhään?

Ajoimme Oulaisten rautatieasemalta venäläisestä rautatievaunusta vuorisuolasäkkejä tukikohdan suolavarastoon. Se on sitä todellista ruumiillista työtä. Viidenkymmenen kilon paperiset suolasäkit painavat jokaisen miehen käsissä jotakin. Minulle, joka en vielä ole tottunut koviin ponnistuksiin, säkit painoivat

ainakin sata kiloa. Hiki virtasi, mutta käsittelin säkkejä jo lähes kuten joku toinenkin. Tänään veimme vain yhden kuorma-autokuorman. Ehkä juuri tästä raskaasta työstä johtuen työnjohtaja määräsi seuraavaksi työksi helpompaa työtä. Olin Toivo Nevalan kanssa puhdistamassa katuharjalla liikennemerkkejä ja viittoja lumesta puhtaaksi. Lumi tarttuu liikennemerkkeihin lumisateesta ja lumiauran lumisuihkusta. Ajokkinamme oli kuorma-auto ja sillä kuljimme merkkien väliä. Korjasimme neljä merkkiä; eli vaihdoimme varsiin uudet taulut. Pyhänskoskella olivat jotkut ilkeäntaiteiset nuorukaiset väännelleet merkit ihan rullalle ja mutkille. Kävin Pyhänskoskella Oulaisten Osuuskaupan myymälässä. Veljeni Pekka oli kaupassa myymälänhoitajana kolmatta päivää.

Työpäivän päätyttyä Toivo ajoi asuntolan kautta ja minä sain jäädä kyydistä ja minun ei tarvinnut mennä enää tukikohtaan. Yleensä työpäivä päättyy tukikohtaan, mutta Toivo Nevala sanoi, että turhaa minä sinne tulen koska kello oli jo kymmentä minuuttia vaille neljä. Työaika varastin kymmenen minuuttia, mutta sinä aikana ei olisi voinut tehdä enää mitään työtä, joten oli ihan makuasia kävinkö mutkan tallilla tai jäinkö kotiin.

Marjatta Aunula

TIEPIIAN TARINA

Fuusiot, alaiset ja päättäjät ovat nykypäivän jumalia, lampaita ja paimenia. Silloin kun laitoksessa toteutetaan raskaita säästötoimenpiteitä, ovat työntekijät aina lampaita, jotka uhrataan fuusioitten, jumalten alttareille. Pyromaaneina ovat herrahissillä ajelevat, tulosvastuutalikoilla varustetut päättäjäpaimenet. Heillä on valta sytyttää ja puhalttaa kituliaasti palavia uhritulia. Savun sokaisemin silmin he palaavat takaisin jumalten luo, hierarkian ylälauteitten leppoisaan löylyyn. Roviot hiipuvat. Tehtävä on suoritettu, on palkitsemisen aika.

”Rationalisointi on toimintaa työn hyötysuhteen ja tuottavuuden kohottamiseksi”.

”Toiminta on silloin tuloksellista, kun se on samanaikaisesti sekä tuottavaa, taloudellista että vaikuttavaa”.

Tiemestaripiirini oli päätetty lopettaa. Ei, ei tuhat kertaa ei. Järjenvastainen, käsittämätön suunnitelma.

Aluksi päättäjät vaikenivat visusti, kielsivät jopa kysyttäessä. Sitten huhuttiin fuusioista, vihjattiin visioista, kerrottiin REMI:stä ja puhuttiin kolmen T:n tavoitteista. Epämääräisesti ja ohimennen mainittiin minun tiemestaripiirinikin olevan lakkauttamisuhan edessä. Tiemestaripiirin väki tunsu olonsa

turvattomaksi ja kyseli hätääntyneenä tulevaisuudestaan. Miksi lakkautetaan? Milloin lakkautetaan? Miksi-kyselyyn meille näytettiin vastauksiksi räätälintyönä teetettyjä rajuja laskelmia ja Inkalan eeposta, joilla todistettiin yksikkömme toiminta mahdottomaksi. Kysymyksemme milloin lakkautetaan, oli päättäjille kuuma aihe, mihin ei osattu, tai ei haluttu vastata. Aikahaarukassa oli salaperäistä väljyyttä. Eräässä tilaisuudessa puhujapöntöstä kuultiin lakkauttamisajankohtaa koskeva ”jämäkkä”, sanatarkka määrittely, ”lakkautetaan ennemmin tai myöhemmin — kenties jo aikaisemmin”. Hupaisaa informaatiota.

Alaisina meidän oli hyväksyttävä työnantajapuolen tiedottamattomuuskin tiedottamiseksi: Yksipuolisesti sovellettua demokratiaa. Helpompi olisi pyydystää ankerias öljytynnyristä, kuin houkutellessa valtaa pitävien huulilta täsmällistä ja asianmukaista tietoa lakkauttamisajankohdasta. Lopulta kuitenkin annettiin ennuste, aikaisintaan vuonna 1995.

Samalla meitä kiellettiin puhumasta lopettamisesta, kysymyshän oli kahden tiemestaripiirin yhdistymisestä eli sulautumisesta, hienosti sanottuna kombinaatiofuusiosta.

Kun kaksikymmentä vuotta työpaikkanamme ollut tuttu ja kotoinen tiemestaripiirimme lakkaa olemasta fuusio merkitsi meille kirjaimellisesti lopettamista, kaiken päättymistä. Meillä oli kuristava ota tai jätä -tilanne. Vaihtoehdot olivat vähäiset: Verokortti tai pakkosiirto. Yritimme kaikin tavoin vastustaa tätä mielettömyyttä.

Tiemestaripiirin yhteistyökomitea oli useasti vedonnut julkisesti ja yksityisesti, yhdessä ja erikseen päättäjiin kunnallispoliitikoista kansanedustajiin ja ministereihin asti, työpaikkamme säilyttämisen puolesta. Pyrimme olemaan realistisia, esittäessämme

omia säästölaskelmiamme ja puntaroidessamme eri ratkaisumalleja lakkauttamisajankohdan siirtämiseksi uuden vuosituhannen puolelle.

Kokosimme karvalakkilähetystönkin, joka käväisi pääjohtajan pakeilla. Käsipäivää jokaiselle, puoli tuntia kohteliaasti kuuntelua ja pari ymmärtämystä kielivää päännyökkäystä. Meille tarjottiin jaffaa ja Onni-keksejä ja lopuksi toivotettiin turvallista kotimatkaa. Audienssi oli päättynyt.

Don Quiote ja tuulimyllyt. Helvetti.

Vastustuksemme oli turhaa, vain kovat arvot olivat kurssissa. Taloudellisuus, tuottavuus ja tehokkuus olivat suureita, jotka painoivat vaa'assa huomattavasti enemmän kuin inhimillisyys ja organisaatiossa vähäisimpien ihmisten hätä ja huoli. Empatiaan ei kyetty. Uskottiin mittareihin ja tunnuslukuihin. Tältä pohjalta päättäjiä järki jyrisi ja tamminuija kolahti lopullisen diagnoosinsa. Muutosten jäykkävarpuinen luuta lakaisi vastaan pyristelleen roskan — tiemestaripiirimme — pois laitoksen kartalta 1. 1. 1988. Aikahaarukkaa oli tuntuvasti kiristetty.

Päätös. Se tuli rajusti aikaistettuna ja peruuttamattomana. Pitelin paperia vapisevassa kädessäni ja luin ”saatanalliset säkeet”. Kurkkuani kuristi, sydämeni kouristui nyrkkiin, en nähnyt mitään. Minun maailman loppuni. Ahdistusta ja apatiaa. Masennus moukaroi mieleni muhkuroille. Sieluni pahoinvointi tuntui ruumiissanikin, oloni oli samanaikaisesti painostavan raskas ja heikko. Valvoin yökaudet seurana niskojaani nakerteleva teräväleukainen stressi, joka rakenteli pesäänsä kireisiin hartioihini. Olin omille liki-ihmisilleni, syyttömille, ilkeä ja aggressiivinen. Tuntui, ettei millään ollut mitään väliä.

Olin marginaali-ihminen, fuusion uhri. Istuin toista vuotta lakkautetussa tiemestaripiirissäni tekemättä

mitään, kun kaikki työni siirrettiin ”uudelle” ihmiselle toiselle paikkakunnalle. Sinne missä hallintokin oli. Olin palkannauttija ja minulla oli suojayöpaikka. Työpäiväni olivat totaalista hiljaiseloa, kuin eristyssellissä. Postia ei tullut, puhelin ei soinut, nuohooja kävi kerran. Eräänä perjantaina työpaikalleni poikkesi ohikulkija, vieras . . . Hänen käyntinsä oli runon väärtti.

Yli vuoden mittainen tylsistyttävä toimetttömyys eli pakkolaiskottelu oli henkisesti lamaannuttavinta, via dolorosani loppusuora. Päittäjien käsikirjoitus oli valmis vain lakkauttamispäivämäärään asti, siitä eteenpäin oli insinöörien improvisoitava. Seurasi ylimalkaista suhtautumista ja puolivillaisia lupauksia, välillä luvattiin sitä ja välillä luvattiin tätä, välillä ei luvattu mitään. Tarjoiltiin toivoa ja toivottomuutta. Aiottiinkohan minut mobata? Tiedottamisen puutteesta aiheutuva tyhjiö täyttyi nopeasti vääristelyillä ja epäasiallisilla tiedoilla. Huhumyllyt jauhoivat taukoamatta, epätietoisuus ja huoli huomisesta tunkivat teräviä lonkeroitaan yhä syvemmälle haavoitetussa mielessäni. En enää tiennyt mihin uskoa, kaikkeen oli suhtauduttava skeptisesti.

Juicen sanoin: ”Ei elämästä selviä hengissä”.

Sain kokea, että käsite henkinen työsuojelu oli vain pakkopuheissa vilahteleva kummajainen: abstrakti, hämmentävä ja huvittava. Huvittava siksi, kun pakkopuhujat eivät kyenneet sisäistämään sanomaansa, vaan vakuuttavuutta jäyti puhujien oma asenteitten anemia. — Hullunkurista tilannekomiikkaa —. Käytännössä henkinen työsuojelu on vielä pitkään uinuva toukka-asteella, ennen kuin oivalletaan Veikko Lavin tavoin: ”Jokainen ihminen on laulun arvoinen”. Ruohonjuuritasollakin. Uskon, että tulevaisuudessa Lavin viisaus sisällytetään ja mielletään mukaan valtaa pitävien teknokraattiemme

teeseihin. Se olisi todella merkittävä harppaus toukka-asteelta kohti perhosta henkisen työsuojelun karikkoisella kairalla.

Koitti surutyön aika. Sairastin sen pohjamutia myöten, rohtoinani kynä ja sivellin. Pusersin itsestäni kaiken kaunan ja katkeruuden paperille ja kankaalle. Väsäsin tiemestariپییرistäni näyttävän kuolinilmoituksen henkilökuntalehtemme, risteineen ja värssyineen. Rustasin ronskeja riimipareja ja runonpätkiä ”suuren asian” päättäjistä. Suttasin öljyväreillä synkkiä tieaiheisia maalauksia, sarjan ”pikiteitä”.

Töhertelemisestääni sukeutui minulle tärkeä mielen kunto-ohjelma, joka oli kuin tekohengitystä sysimustaan sisikuntaani. Vähitellen kuristava pahaoloni kaikkosi ja sain jo melkein joka yö nukutuksikin. Olin sinnitellyt toipilasaikaan. Jatkoin terapiaani: Värit vaalenivat ja riimit haalenivat. Tunsin päivä päivältä voimistuvani. Sielunmaisemastani karisivat masennuksen karvaat kuona-aineet ja tilalle virtasi paremman huomisen raitista happea. Saatoin taas hengittää, olin omillani. Minä olin stressini voittaja, selviytyjä.

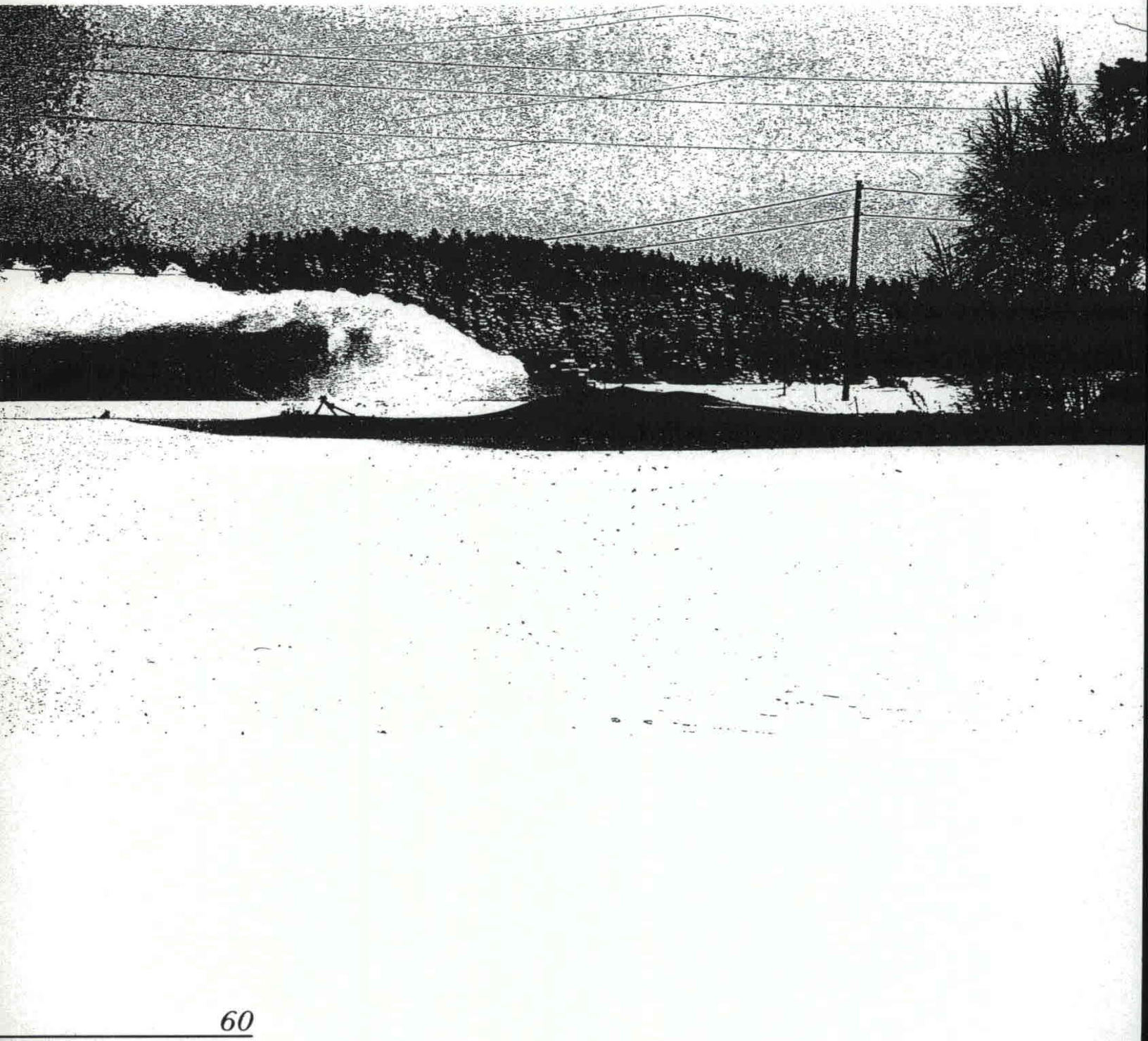
Aika on antanut etäisyyttä. Kolhuni ovat jo arpikudoksen alla. Enää en halua muistella mieleni alennustilaa, eilistä. Tänään iloitsen erityisesti siitä, kun minua kauan jäytännyt kuluttava kaamos on muuttunut positiiviseksi energiaksi, kenties siviilirohkeudeksikin.

Elämässäni alkoi valoisa luku. Minä sain ”oikeata” työtä ja ”oikean” työpaikan. Koin lämpimän vastaanoton, tunsin olevani hyväksytty ja tervetullut yksikköni. Mukautumiseni uusiin oloihin kävi mutkattomasti, ilman sopeutumiskipuja. Minulla on mielekäs työ, upeat työtoverit, suurenmoinen esimies ja työreviirinä Suomen vilkkain tiemestariپییری.

Elämäni henkinen puoli koheni merkittävästi, saadessani asiallista sisältöä työpäiviini. Aineellinen puoli sen sijaan heikkeni, kun päivittäisen työmatkani yli kymmenkertaisesta pidentymisestä aiheutuvat korkeat matkakustannukset lohkaisivat kuudentoista prosentin potin nettopalkastani. Se on minun sosiaalinen dieettini ja henkilökohtainen maksuni fuusiosta.

Elämänarvoja en mittaa rahana, vaikka rakastankin keventyneen tilipussini jokaista markkaa. Mittarit ja tunnusluvut ovat minulle tylyjä, minulle ei kerry säästöjä. Kertyykö laitokselle?

Tiepiian tarina on totta.

Merja Keronen-Rajala

OLET KYLMÄ KUIN KIVITALO

Olet kylmä kuin kivitalo.
Olet kylmän ikkunan valo.
Olet kylmänkukka rukka.
Ole kylmä vain.

Valto Mahlberg

OUDOT TUULET

ei enää yö
ei vielä aamu

hämärän sellot
hiljaisten verhojen takana

verhojen takana
vuosituhannen lopun
toisien aikojen
aurinko nousee

rakas
älä herätä minua
tähän päivään

katselen sinua
yön pisarat
hiustesi usvassa
taivaan reunalla
aamun julmat
kalpeat huulet

verhojen takana
unkarin pualta
venäjän aroille
berliinin muurilta
beijingin toreille
viiltävät oudot
vapauden tuulet

älä herätä minua
tähän päivään

ensisäteet
välkkyvät tikarit
silpovat unesi
hauraan hopeaseitin

älä herätä minua

päivä
jäinen valkoinen seinä virastokolossin luolissa
iskeytyy kasvoille puhuvat oudot
rusentuu lävitse tulostavastuun tuulet

takana päivien
hahmoton jono

älä herätä

kattojen yllä
kevään haikeansininen aavistus yön sarastus
sinun suloisten kaukaisen idän
kasvojesi takana taivaalle nousee
odottaa hymy

rakas
mene sinä
tähän päivään
en ole siinä
katselen sivusta
kuihtuvan eilisen
menneiden puiden
suojassa odotan
pelolla huomista
verhojen takana

sitten kesän alussa
kaukaisen idän
julmat tuulet
kantoivat mukanaan
demokratian tuskanhuudot
ja aurinko paistoi
telaketjujen lävitse

yöllä minusta virtasi
tianamenin veri

se pulppusi marco pololle
valui paljaille jaloille
seurasi punaisena kuolemanlankana
rappukäytävään
ja kadulle
jähmettyi mustiksi tuonelanvirroiksi
kasvojen uomiin
heijastui terveyskeskuksen
kauhistuneista peileistä

eivät he uskoneet
että olin vapahtaja
taakkana ristit
tianamen
timisoara
bukarest

tyly kohtelu
vaikka olin vapahtaja
reaalisosialismin golgatalla

en lähdössä

tulossa alkuun

takaisin aamuun

eilen

huomenna

tänään kasvatan kaivoja
salassa huomisen sanoilta

lähellä niitä

en hahmota
kasvojasi pirstaleista

hiuksesi yönpisarat
kadonneet

kaunis satu
lapsuuden
kaukaiseen
uneen

Riitta-Liisa Kangas-Paavola

KEHYSKAARNA

En voi
en tahdo
työmaatani
moittimaan

mistä
tarjotin
hienompaan
asetteluun
mistä parempi
kehyskaarna
verannalle
pilven raosta
ratkeaa hymy
ihan persuksista
punnaten
ovat
antaneet kasvaa

kehittyä
suoraan tähän
sieluni
kuun kera

kilpasille

riemun harmonia
oraville

tätä justtiinsa

tätä

minä

lapsuudesta

lähtien

Riitta-Liisa Kangas-Paavola

TYÖSSÄ PÄLYILY

olen vilustunut
suren ja nureksin

työssä pälyily
kuljettaa
pitkin
käytäviä. . .

minkä minä voin
myymättömille
minkinnahoille!

yksinpuhelu
päämäärä
lapsena
lukkiintui
reen anturaan
rapisi

tietoisuus vioittui viivana
kunnia kimpaantui
— hm ja risat

peräänantamattomuus
pillastui
piloille

olen vilustunut
suren ja nureksin
työssä päyily
kuljettaa
pitkin
käytäviä

kuiske kiirii ---
antaisiko
joku
murengista
marusen. . .

Riitta-Liisa Kangas-Paavola

TULEVAISUUDEN MIKRO

Työssä seinä
sojottaa —
sen rakosista
raksuu viesti:
työssä, ei — kiitos,
ei saa suuttua —
se on tyhmää . . .
seuraava päivä
köyhin
pipo
anturoilla
häpeä kuvottaisi
entisestään
murenaisen mielen
ajattaisi
kämmenpohjat verille
silmät
takaraivolle
asetuksiin
tuskin siitä konsanaan vapaaksi!

Työssä seinä sojottaa
sen rakosista
raksuu viesti:

madalteet murjuiksi
siitä vaan
villakoirina onkaloon
lusikka
vainon
vierikiville
kiilan ketju
isoisten ovenperille . . .

Tulevaisuuden mikro irvii
katonharjalta,
sen vilkutus pysähdyttää
pikku-ihmisen.

Jokohan helpottaa huomina!

Riitta-Liisa Kangas-Paavola

UNETTOMUUDEN ILKIVALTA

se leikittelee, nauraa minulle . . .
välillä nousen, istun, luen
tai painostan ruumiini tekemään
liikkeitä; rauhoittamaan sitä,
mikä niin oudosti kylmää otsaani

sitten pakottaudun tavaamaan
omia erityisloitsujani,
mutta ei,
nekään
eivät
auta!
kello
viittaa
aamun
lähestymistä
arinoa tuntematta
lisääntyvät
hikipisarat
otsalla
takovat kysymystä:
ylösnousu,
työpäivä,
voimavarat?

kyynel porautuu kumman syvälle,
sivuaa posken

vaan ilkivalta
vain nauraa

hermostuneen värinöitä
kaikki nopeat liikkeet
saavat sen yhä
ylpeydestä paisumaan

vasta aamun koittaessa
se sieppaa peitteensä pois
ilkkuu tietäessään

kuinka vaiston sivallus
kohta
kopauttaa kauhallaan. . .
on ylös nousun aika.

Jaakko Heinonen

SADONKORJUUN AIKA

Tiedätkö sinä
missä on ystäväni
suon tuolta puolen.
Porraspuu on lahonnut
eikä polkua löydy.

Pelaamattakin
tiedän häviäväni.
Voisiko kortit
jakaa vielä uudestaan
vaikk'ei pelattaisikaan.

Rannalta katson
outoa tummaa virtaa.
Joko huomenna
hyvästelen ystävät
ja soudan joen yli.

TAPAAMISIA

Vaimon herätyskellon pärinä katkaisee makean aamu-unen. Hänen, työelämässä vielä olevan, on noustava ansioon. Minulla, eläkeläisellä, olisi täysi oikeus vielä jatkaa aamu-unia. Kun unen päästä kuitenkin ei enää saa kiinni, on parasta nousta ylös, ja lähteä aamulenkille. Puen lenkkivaatteet päälleni ja vaihdan muutaman sanan vaimon kanssa päivän ohjelmasta ja työnnyyn ulos. Lenkillä tapaa aina tuttuja ja tuntemattomiakin.

Ulos astuttuani huutaa naapurin isäntä hyvän huomenensa. Hänen on noustava aina aiemmin, koska Manta niin vaatii. Sitä on käytettävä aamupissillä ulkosalla. Samalla sitä on juoksutettava, isäntä ajaakin pyörällä Mantan jolkotellessa vierellä. Silloin tällöin on pysähdyttävä Mantan kyykistyessä veden heittoon. Manta on Suomen ajokoira, narttu ja erittäin hyvä jäniksen ajaja, ainakin isännän puheiden mukaan. Mantakin haukahtaa minulle huomenensa.

Seuraava tapaamani on vanha ystäväni Olli. Hän on lähdössä uimahallille aamu-uinnille. Vaihdamme hyvät huomenet ja muutaman sanan säästä, joka on raikkaan kirpeä syyssää. Olen hieman katkera, kun en pääse mukaan, koska keuhkoni eivät ole sietäneet viimeaikoina uimahallin klooria ja mieleinen

uintiharrastus on pakosta jäänyt vähiin. Tiedän, että kohta Olli vetää kylkiuintia ystävämme Paulin kanssa uimahallin kolmosradalla.

Kävelen Linnantaustietä ja käännyn Kuurnan tielle. Alikulkusillan alla nuori äiti raahaa tenavaansa. Poika pistää parhaansa mukaan kamppoihin.

— En perkele mene tarhaan, kuulen pojan itkunsekaisen päätöksen.

Onpas poika oppinut nykysuomen sanaston varsin varhaisessa iässä, ehdin ajatella, kunnes kuulen äidin kiukkuisen kivahduksen:

— Ja saatana, sinähän meet sinne, helevettiinkö minä sinut muuaallekkaan vien.

— Minä meen mummon luokse, esittää poika ja lyöpi edelleen vintturaa menon jarruttamiseksi.

— Ei mummo ole kotona, sekin saatana luuhovaa sen yhen ukon kantturan luona, ettei saa sinun paimeneksi, nyt ala tulla, mesoaa äiti ja lyöpi poikaa mielestäni tarpeettoman kovasti. Poika parahtaa kahta kauheampaan itkuun, mutta seuraa nyt äitiänsä vastaan panematta.

— Älähän pieksä sitä poikaa, huomautan äidille.

— Helevettiäkö se sinulle kuuluu, saan kiukkuisen vastauksen ja lisäksi jotakin jupinaa, josta en selvää saanut. Tuntuu jotenkin pahalta, mitähän kaikkea tuonkin perheen elämään kuuluu, jos nyt siihen perheeseen muita kuuluukaan. Kiroilun oppitunnit pojalle kuitenkin oli tunnollisesti pidetty.

En viitsi seurata paria tuon pitempään. Käännyn alikulkusillan jälkeen kaupunkiin päin ja ennen Koivukosken siltaa käännyn rantatielle kohti Kyynäspäänniemeä. Ajatukseni pyörivät vielä äskeisessä tapaamisessa, kunnes havaitsen eräällä penkillä istuvan miehen. Tultuani miehen kohdalle kuulen kysymyksen:

— Hei kaveri, sattuuiko sinulla olemaan yhtään

tupakkaa?

— Ei sattunut matkaan, kun en ole kahteenkymmeneenseitsemään vuoteen polttanut, vastaan miehelle.

— Vai niin, onpas pitkä lakko. Eikä tietysti satu olemaan ryyppyäkään mukana, kyselee mies edelleen.

— Kun ei ole ollut tapana aamulenkillä kuljetella pulloa mukana, vastaan ja ajattelen jatkaa matkaani.

— Onko sinulla kiire, jäisit vähän porisemaan, kysyy mies edelleen anova ilme kasvoillaan.

Ajattelen ensin hylätä pyynnön, mutta uteliaisuus valtaa mieleni ja istun penkille. Kaveri ei ole mikään laitapuolen kulkija, joskin olomuoto onkin rähjäntynyt. Sininen popliinitakki ei ole kovinkaan vanha, joskin siinä on näyte jonkin grillin sinapista. Avonaisen takin alta pilkottaa harmaa puku, joka kankaasta päätellen kuuluu parempaan laatuluokkaan. Paita on jokin päivä sitten ollut puhtaan valkoinen ja siloinen, nyt nuhraantunut ja olen näkevinäni muutaman punaisen läikän kauluksessa. Arvattavasti huulipunaa, joskaan ei oman vaimon. Vaimot eivät yleensä suutele miestänsä paidan kaulukselle, koska itse joutuvat pesemään ne pois. Hattua ei miehellä ole ja tukka kaipaisi vettä ja shampooa.

— Voi perkele, että on paha kohmelo, huokaa kaveri.

— Jaa, onko pitempikin putki päällä, kysäisen.

— Taisi olla torstai kun aloitin, vastaa mies.

Nyt on maanantai, ajattelen mielessäni. Kaveri on pahassa kierteessä. Olen nähnyt miehen jossakin aikaisemmin, mutta nyt en jaksa muistaa, missä.

— Oletko lomalla vai pitäisikö mennä töihin.

— Omalla lomalla ja töihin ajattelin mennä, vastaa kaveri.

— Älä hitossa tuossa kunnossa, sanon. Mene kotiisi ja parantele krapulasi kunnolla.

— Yritin mennä, mutta akka rupesi vittuilemaan, niin pistin oven kiinni ulkopuolelta.

— Tuota, mitä hän sanoi, jos saan olla utelias?

— Käski mennä katkaisuhuoltoon.

— Minusta se on kaukana vittuilusta, sehän on järkevä neuvo minun mielestäni, huomautin.

— Mutta enhän minä ole mikään alkoholisti, se laitoshan on niitä varten.

— Se laitos on niitä varten jotka eivät omin voimin pysty katkaisemaan ryyppäämistään, ja minusta tuntuu siltä, ettet sinä pysty sitä nyt tekemään.

Sitäpaitsi sinulla on hyvä alku alkoholismiin.

— Miten niin? kivahtaa kaveri.

— Koska äsken olit minulta vailla ryyppyä, vastasin. — Halusit jatkaa kierrettä.

Seurasi hetken hiljaisuus, nousin ylös jatkaakseni matkaa, kun kaveri yllättäen sanoo, — Alähän mene, jutellaan vielä.

Lähde mukaan kävelemään, minulle tulee kylmä lenkkikamppessa, esitän. — Hyvää se tekee kävely sinullekin.

Kaveri nousee ylös kankeasti, painelee kupeitaan ja valittaa: — On nuo kyljetkin niin kipeät, mistähän lie tulleet, huokailee kaveri.

— Maksa siellä vaan muistuttelee, että se kaipaisi muutakin huuhteluainetta kuin viinaa, totean ykskantaan.

— Älä, kaveri säikähtää, -e-ei kai.

— Kyllä minä vahvasti epäilen, vaikka enhän minä ole mikään lääkäri.

Kävelemme hiljalleen kohti Linnansiltaa. Huomaan kaverin pohtivan tilannettaan ankarasti. Katkaisen hiljaisuuden kysymällä: — Onko sinulla lapsia?

— On kolme.

— Minkä ikäisiä?

— Pojat ovat kaksitoista ja kahdeksan, tyttö on

kuuden.

— Kaikki ovat isää tarvitsevassa iässä, totean.

Huomaan osuneeni arkaan kohtaan. Kaveri pysähtyy ja kääntyy selin minuun, kopeloi taskujaan, mutta kun ei löydä etsimäänsä, pyyhkäisee sitten kämmenselällään poskiaan ja huokaisee: — Voi saatana minua, olen minä yks paskiainen.

Olemme tulleet sillan kupeeseen ja aion lähteä kiipeämään Teppanan mäkeä, kun kaveri kysyy:

— Etkö lähtisi viemään minua sinne katkasuun? kaverin silmistä kuvastuu hätä ja vilpitön pyyntö.

Ajattelen ensin kieltäytyä. Mikä velvollisuus minulla on talutella retkahtanutta kaveria, osaa se sinne itsekin mennä, jos on halua, kapinoin mielessäni, mutta sitten ajattelen, että sama kai se on missä minä lenkkeilen. Vilkaisen kelloa, se lähentelee yhdeksää. Kohta aukeavat kaljapaikat, suuri vaara on että Tanelin pub tempaisee miehen sisälle ja parannuksen teko siirtyy, kuin syntisellä.

— No, lähdetään, sanon ja suuntaan askeleeni kohti siltaa.

Brahenkadun risteyksessä käännyimme Kruununpuodinmäelle päin, koska pelkään, että jos mennään vanhan torin kautta, niin kaveri saattaa muuttaa mieltään. Puhelemme niitä, näitä. Ryyppääminen on alkanut ensin työpaikalla syntyneestä erimielisyydestä, sen jälkeen oli kotona syntynyt vaimon kanssa sanaharkkaa, ja hän oli lähtenyt ovet paukkuen kotoaan ja asunut sekä juopotellut erään naistuttavansa luona, kunnes sekin oli tänä aamuna hermostunut ja heittänyt hänet pellolle. Syynä ulosheittoon oli ollut se, että kaverilta oli lopussa käteinen raha, eikä pankkikortti ollut kelvannut. Kaverista oli tullut avomielinen ja tilitti omaa surkeuttaan. Tiedän kokemuksesta, millainen on moraalinen kohmelo.

Lähestymme Satamakatu kakkosta. Kaverin askeleet hidastuvat. Pysähdymme portille.

— Lähdetkö sisälle, kysyy kaveri.

— En, ei ne huoli minua sinne, koetan naurahtaan keventää tilannetta.

— Kuule, nyt olen kovan paikan edessä.

— Uskon sen, muista tätä hetkeä, kun seuraavan kerran meinaa ryyppy hirtittää päälle.

— Yritän muistaa, sanoo kaveri ja alkaa kävellä ovea kohti, mutta kääntyy yllättäen.

— Hei, mikä sinun nimesi on?

— Sano vaan Joksaksi.

— Kiitos — Joksa.

Katseeni seuraa miestä, joka hartiat kumarassa raskain askelin lähestyy hoitolaitoksen ovea ja katoaa sen taakse. Lähdän kävelemään ripeästi kohti Kuurnaa. Rantatiellä Kansalaisopiston kohdalla tapaan vielä yhden ystävän. Kutsun häntä Oskuksi. Osku istuu männyn alaoksalla. Taskussani on muutama pähkinä Oskua varten. Kutsun Oskua ja heitän pähkinät puun juurelle. Vikkelin jaloin orava syöksyy puusta alas ja hetkessä katoavat pähkinät oravan suuhun. Pää kallellaan se katselee minua, liekkö vailla lisää, vai onko kiitollinen herkkupaloista, en tiedä.

Jatkan matkaani kotiin.

LIMUTUSTA

Hiljampallensa ja hiljampallensa ja hiljampallensa
minä laulelen vaan. . .

Esko oli juuri pysäyttänyt täydessä
kiilausepelilastissa olevan Sisunsa tienlaitaan ja tulla
jurrasi suureen ääneen lauleskellen kohti sivuojan
takana loikoilevaa bituminkatkuista miesryhmää. Siinä
lojui imeytysepellystyömaan iltavuoron porukka
nurmikolla ukkosta enteilevässä kesähelteessä. Oli
Ville, konemies ja pikipossun hoiteliija, oli
ramppimiehet Ossi ja Olli ja oli kiilaajat Matti ja
Mikko. Ja oli siinä myös pomon virkaa hoitava Jussi.
Pikipossun alla olevaa kymppipyörä-Sisua ookaileva
Elias istui tapansa mukaan hytissään ja luki. Jyrämies
oli jyränsä kanssa siirtynyt pohjasepellystä
tiivistämään.

— Mikäs on, kun tyät seisoo ja miähet makaa?
Mulla ei oikeen olisi tämmöseen varaa. Tars päästä
hakeen uutta kuarmaa. Juur äskön, kuma tulin tohon
Lepolan mutkaan, nin katon peiliin ja eikös vaan
siältä porhaltanu tratta erellisestä kurvista suaralle.
Pian se perkele sa mun kiini.

— Loppu piki. Milläs tyhjä pyllistää, kun ei
persettä ole, vastasi Ville muita sanavalmiimpana.
Varrotaan täsä, sieltä pitäis olla nuppikuorma tulosa
ihan kohta.

— Mestar pysähtyit täs juur ja kirosiit nii saatanast. Hää sannoit, not se toise tuuri mestar katseleep pilvii ja pelkää satetta. Ei uskalla tilata pikilöi, lisäsi Ossi, mihin Olli mörähti kaljabassollaan:

— Ei se tee heinää, joka pilviä kattelee, perkele. Mestari sano, että jumalauta hän tilas kolme rekkaa lissää. Vaihka varastosäiliö onkin tyhjä, nin täsä voi tulla viä kiirus, saatana. Että saaraan kaikki levveellensä.

— Kun tulis vaan tavaraa, että päästäs alkuun, tuskaili Ville. Kyllä sitä sitten taas kuluukin, kun on tätä ensimmäistä limutusta. On se saatanan aamuvuoro taas osannu tehrä kaikki kakkoslimutukset, ettei oo sitä mestaa meille jättäny. Taikka tottakai, ku siitä saa helpommalla piiskarahoja. Kyllä ne osaa konstit, kun ovat kauvemmin tehny. Mutta kylä mekin konstit keksitään.

— Konstit ninkon Tenu-Arttu naimiseen. Kunnei Artulle ennää oikein ottanu etteen, nin se sano kiärtävänsä aisantynkänsä korkkiskruuville. Sano, että kyllä sitten meni ahtaampaakin paikkaan kon vintelin terä.

Mikolta pääsi röhönauru, ja muillakin veti suupieliä korviin päin. Alkoi syvä ja periaatteellinen keskustelu siitä ja sen kestävydestä.

Päätieverkkoa oli rakennettu muutama vuosi melkoisella vauhdilla. Joskus 50-luvun viimeisinä vuosina oli tultu siihen pisteeseen, että pidettiin välttämättömänä ruveta tekemään savisoraa kestävämpiä pintoja teille ja varmistamaan vilkkaimmilla teillä myös kantavuutta sidotuilla kantavilla kerroksilla. Imeytyssepellys oli tällainen uusi kantavan kerroksen sitomistapa. Sen ensimmäiset kokeilut näillä seuduilla oli tehty edellisvuonna, silloin kun yöpakkasista oli selvitty, Vennamo oli perustanut Pientalonpoikien puolueen ja sosialidemokraatit

hajaantuneet.

Imeytyssepellys koostui vajaan kymmenen sentin sepelikerroksesta, bitumiliuosimeytyksestä ja kiilauksesta. Sepelikerros oli karkeaa sepeliä, jota myös nelossepeliksi kutsuttiin, koska se oli neljäksi lajitteeksi murskatun kiven karkein eli neljäs lajite. Se levitettiin levityskelkalla, tiivistettiin ja tasattiin huolella. Imeytys, kolme ja puoli kiloa bitumiliuosta neliömetrille, tehtiin pikipossulla. Possu oli paineistettu säiliö, josta bitumiliuos tuli kuumana ja notkeana puolitien levyisen rampin suuttimien kautta tasaiseksi kerrokseksi sepelin päälle. Bitumiliuoksen päälle levitettiin ohut kerros kolmossepeliä, siis hieman pohjasepeliä hienompaa lajitetta kiilasepeliksi, tasoitettiin huolella ja jyrättiin. Jos tietä oli tarkoitus pitää liikenteellä ennen lopullisen päällysteen tekoa, tehtiin siihen vielä toinen imeytys. Se koostui puolestatoista bitumiliuoskilosta neliölle ja hieman edellistä kerrosta hienommasta eli kakkossepelikiilauksesta.

— Mutta on se toi Eliaksen auto kamalasa kunnosa, siunaili Esko. Millä se saa sen meinaan puhtaaks. Valehtelemati senttinen pikikerros hytinkin ympärillä puhumattikkan tosta lavasta ja perästä. Jos mun tarttis olla tommosesa hommasa, mää tarttis ainakin tuplataksan ninkon entinen elläinlääkäri Isokekolan isännältä. Ensiks lääkityksestä, sitten lopetuksesta. Vaikka isäntä valittelikin, että olis se koni noihin rohtoihin itteksensäkin kuallu.

— Elias ei perkele paljon piittaa autosa puhtauresta. Se sano kerran, että hän putsaa sen sitten, kun tää souvi loppuu. Tärkeempää on että moottori hyrrää, tiesi Olli. Ja kaimmar saatana sekin on tärkeätä, että hytti pittää vettä, ettei kirjat kastu.

— Mitä se oikein mahtaa nin kovin lukkee, kun ei se juur tualta autostansa poies tuu, uteli Esko, mihin

Ville tiesi kertoa:

— Mää olen muutaman kerran istuskellu siälä hytisä ja yrittäny saara siitä jottain irti. Mutta en oo paljoo saanu. Taikka ymmärtäny. Se on puhunu jostain helvetin vappaa-ajattelusta, että toi uskonto olis vaan sen tähren, että ihmiset pysys nöyrinä kirkolle ja muille isännille. Ja että kaikki semmottet kasteet ja ehtoolliset on matkittu jostain pakanauskonnoista. Ja sitte se kerran kysy multa, että ooks mää sammaa miältä ku papit. Kun ne sannoo, että se Jumala on kaikkivaltias ja rakastava isä, ja silti se antaa sen Saatanan olla vappaalla jallaalla ja kiusata ihmisiä, ja sitte se luppaa kostaa ihmisten pahat teot ja sitte se tapattaa oman poikansa ja antaa kaikemmailman jesuiittojen ja hitlerien tappaa ihmisiä kasapäin. Että tommoseksko sää kaikkivaltiaan ja rakastavan isän ymmärrät. Perkele mää muistakka, mitä kaikkia se viä puhu. Mutta kylä mää joskus oon aatellu, että ihmeellisiä ne opetukset kyllä onkin, vaikkemma heitistä niin paljon ymmärräkkän.

— Hulluks hää tulloop uskojesa keral. Mie tiijän monni, joil on käynt silviisii. Paremp, ku ei heit liia kans mieti, arveli Ossi.

— En mää kans hänestä tiä, sanoi Esko. Mutta hyvin ne opit ihmisten pääsä on, nin kon tolla Tenu-Artullakin. Se oli meinaan kerran kännipäisänsä väsähtäny maantiän ojjaan ja sattu kulkeen pappi siitä sitten ohitte ja kysymään, että kukas se siälä tiän poskesa makkaa. Arttu oli huamannu, että se oli pappi, joka kysy ja vastas, että mää oon vaan yks taimi kun tarhastas. Joo.

Jussi nousi pystyyn ja huuteli:

— Jaha pojat. Ruvettaisko lämmittämään ramppia. Sieltä näyttää olevan pikikuorma tulossa.

Porukka alkoi kömpiä jaloilleen ja siirtyillä tien puolelle. Ville kiipesi pikipossun vierelle ja

ramppimiehet alkoivat puhalluslampulla sulatella rampin bitumia. Pikiauto pysähtyi ja sen kuljettaja kyseli sivuikkunasta:

— Mis päi teiän varastosäiliö on. Sinnekö mä tään vien?

— Me ottaisimme tässä possun täyteen, jos tavara on kuumaa. Viet sitten lopun varastosäiliöön. Se on tuossa kilometrin verran eteenpäin, vastasi Jussi. Pikikuorma siirtyi possun vierelle, Jussi tarkisti bitumiliuoksen lämpötilan ja possu täytettiin. Pikikuorma lähti jatkamaan matkaa.

— Saatana, mä lyän viistonna vettoo, että ainakin kolme suutinta on tukosa, vaikka ramppi tihkuu pikkee, kon nuatiomakkara rasvaa, jumalauta, kailotti Olli.

— A katotaa, mite siu käyp, sanoi Ossi ja tarttui vetorautaansa.

Elias oli seurannut tilannetta ja käynnistänyt autonsa. Ville oli saanut kompressorin käyntiin ja paineen sopivaksi. Olli ja Ossi olivat valmiit vetämään suuttimet auki ja ohjaamaan ramppia siten, että sepelille syntyisi suorareunainen bitumiliuosmatto oikealle kohdalle.

— Antaa mennä, huusi Jussi ja heilautti kättään.

Auto nytkähti liikkeelle ja Jussi huusi heti:

— Stoi. Taisi Olli voittaa vetonsa. Harmaata raitaa jää.

Kun vähän aikaa oli suuttimia krassattu, lähti homma luistamaan. Esko nousi myös autoonsa ja lähti perä edellä valuttamaan kiilasepeliä mustan bitumimaton päälle. Matti ja Mikko ottivat haravansa ja lapionsa ja alkoivat tasoitella mahdollisia kasapäitä ja paikkailla mustiksi jääviä kohtia. Ja jyrämies piti huolen lopusta.

Työ sujui hyvin. Syntyi imeytyssepellystä. Tuli lisää bitumiliuosta, tuli lisää kiilasepeliä ja tuli alueen

työinsinööri urheilumallisella Skodallaan. Tuskin Skoda oli pysähtynyt, kun jo kuului:

— Perkele pojat, pikee kuluu liikaa. Eilen oli menekit 3,58 ja 1,55. Menekit täytyy pitää kurissa. Tämä ei vetele.

— Minä olen ymmärtänyt, että ohjemenekki on minimi, jota ei saa alittaa. Kun tuo suutinsysteemi ei aina toimi kunnolla, tulee katkopaikkoihin osin kaksinkertaista imeytystä. Taas tuolla yksi suutin kusee, stoi, yritti Jussi selittää.

— Ohjemenekki on ohjemenekki, eikä sitä ylitetä eikä aliteta. Se teidän on muistettava. Saatana, sitä varten ne on normit, että niistä pidetään kiinni, vahvasti insinööri ja kaivoi Skodallaan irtosepeliin melkoiset kuopat lähtiessään.

— Kyllä sen tarkkaankin saa, mutisi Jussi itseksensä, jää vaan johonkin harmaita paikkoja.

— On toikin kans yks perkeleen pilkun nussija. Mitä semmostakin täällä tarvitaan. Herroja on niättä päät yhteen kolisee, saatana. On vuaromestaria, vastaavaa, aluemestaria ja tommonenkin viä ihmisten miäliharmit, möyhysi Olli ja yritti saada suutinta toimimaan.

— Herra se pittää olla heralkii, lohdutti Ossi.

Työ oli taas jatkunut tovin harmeitta, kun Jussi pysäytti työn. Tuuli oli alkanut voimistua ja etäämpää kuului ukkosen jyrinää. Se ei kuitenkaan ollut syynä pysähdykseen, vaan syy oli imeytysauton edessä huitova pohjaporukan pomo, joka huuteli kovalla äänellä:

— Ettekö te seetänän taniaiset kuule ja näe mittään. Päälle tuutte. Täs on taas semmonen kuraläpi, jonka kuntoonpano viä aikansa.

— Tosako, misä noi pojjaat kaivaa, kysyi Ville ja saatuaan myöntävän vastauksen jatkoi:

— Meitillä on piäni vauhti ja hyvät jarrut. Tonne

on ainakin viiskytä metriä, että ei me ny perkele ihan päälle tultu sentään. Mää luulen että Eliaskin sevverta kattoo muutakin, kon kirjaansa.

— Onko niin paha läpi, ettei saa kattohuovalla paikattua, kysäisi Jussi, joka oli joskus huomannut, että kiireen paikan tullen pohjaporukka oli vähäisempiä kuraläpiä paikannut kattohuovalla, ja vastausta odottamatta jatkoi:

— Korjatkaa kunnolla vaan. Me mennään vetämään toista kaistaa ja sen jälkeen toista imeytystä.

Pikipossu käytiin täyttämässä varastosäiliöstä ja palattiin aloittamaan toista kaistaa. Kun sitä oli päästy vähän matkaa, räjähti ukkonen päällä ja alkoi tulla vettä, niinkuin sitä parhaalla ukkosella voi tulla. Onneksi lähellä oli lato. Imeyttäjät siirtyvät jo hieman kastuneina sen suojaan. Kiilaajat jatkoivat sateessa sen hetken, että levitetty piki saatiin peittoon ja tunkeutuivat sitten toisena kiilasepeliä ajavan Pikku-Penaksi nimitellyn miehen Volvon hyttiin. Elias ei omasta hytistään lähtenyt minnekään, vaan alkoi lukea, sikäli kuin sateen hämärässä näki.

— Kylä perkele räjäyttelleeki lujjaa ja vettä tulee kon Esterin perseestä, uhosi Olli.

— Taisi tehrä topin meitin hommillemme. Ainakin vähäks aikaa, arveli siihen Ville. Jää taas tältäkin päivältä kakkoslimutukset tekemäti. Ja mihis pannaan ne loput piet, kun siältä on tulosa.

— Tämä on lyhyt sade. Ei se kauan kestä, kun kiven pinta sen verran kuivuu, että päästään jatkamaan. Ellei sitten uutta kuuroa anna. Eiköhän puraista eväät sillä välin, kun vedet valuu, ehdotti Jussi ja huuteli saman ehdotuksen kiilaajillekin päin.

Nämä tulivat sateen jo muututtua harvakkoksi pisaroinniksi myös latoon ja tulipa uuden kuorman kanssa paikalle saapunut Eskokin joukkoon. Hetken hartaan hiljaisuuden jälkeen aloitti Jussi:

— Ajattelin tuossa äsken, että jos tehtäisiin semmoinen muutos piiskarahasysteemiin, että luovuttaisiin neliöpiiskasta ja siirryttäisiin kilopiiskaan. Silloin ei olisi suurtakaan väliä sillä, kumpaa imeytystä tehdään. Kun nyt on piiska kymmenen penniä neliöltä, niin samaan tulokseen päästäisiin keskimäärin neljän pennin kilokaupalla. Tämä tietysti edellyttää, että toinenkin vuoro sen hyväksyy. Mitäs ootte mieltä?

— Eihä siint tule sammaa. Hävitäähä myö, epäsi Ossi.

— Vartoos ny, kun lasketaan, sanoi Ville. Ykköslimutuksesta tulee neljä kertaa kolme ja puoli, se on sitten ninko neljätoista penniä neliöltä ja kakköslimutuksesta kai kuus penniä. Se on yhteensä kakskytäpenniä. Ihan saman se tekkee ja on mun miälestäni parree. Kyllä mä hyväksyn.

— Ai perkkele, niihä tulleepkii. Michä laskin väärin, korjasi Ossikin kantaansa.

— Jos siittä sama tulee, soppii se mullekkkin, perkele, yhtyi Ollikin tuumaan.

— No, Matti ja Mikko, mitä mieltä olette, tivasi Jussi hiljaisempien poikien mieltä. Kun kumpikin nyökytteli päätään hyväksymisen merkiksi, sanoi Jussi:

— Minä otan asian puheeksi heti, kun näen mestarin. Hän saa sopia toisen vuoron kanssa.

— Ja me emme sitten Eliaksen ja Penan kans saa mittään lisuketta vai, intoutui Esko kyselemään. Taikka kyllä sen kysymätikkin tiätää. Täytyy vaan panna muija tianaamaan, nin kon se yks lakkolainen sillon yleislakon aikaan. Sillä oli kotona tytär ja vaimo ja äiti ja se sano niille, että ny täytyy teitin lähtee tianaamaan. Tuatte tonnin nyt ensteks alkuun jokkainen. Mikäs naisten auto. Lähtee tartti, kun leipä rupes loppuun. Tytär tuli pualen tunnin päästä takasin ja pisti tonnin pöyrän kulmalle. Vaimokin tuli

parin tunnin päästä ja pani kaks viissatasta pöyrälle. Kaveria rupes vähä hermostuttaan, kun äitiä ei vaan alkanu kuulua kotio ja vissiin karuttikin hiukan, kun tuli ikänainen moiseen hommaan lähetettyä. Mutta eikös mitä, mummokin tuli aamusella ja luki kakskytä viiskytmarkkasta pöytään.

— See vois olkki hyvä homma. Mää ku ole vaa sanon muijal, ett ot hyvä hinta, kalliil määki joutu reissumpääl ostaa. Mut see ei viäl tuat mittää, se vaan pittä tasapainos, täytyyki muutta meninkit, totesi siihen Pena, ja jatkoi

— Vai mitä miält kiilajapoja ova. Tee ette tair näist asioist sunkkas paljonka tiättä. Oottek mahtanu viäl pääst eres kärkkiä kastama. Pojat olivat hiljaa, kunnes sitten Matti vähän hämillisenä totesi:

— Ei kai me. Mitä ny kiilapoikina on joskus oltu. Tämä oli Matilta niin mahtava ja poikkeuksellinen murjaisu, että porukkaa alkoi naurattaa. Se sai Ollin sanomaan:

— Pojjaat tarttis saatana joskus viärä kokkeilemmaan oikeen kunnan oravapillua, perkele. Se on siittä hyvä, että se jumalauta kiipee itte vartta pitkin, ette tartte niitten helvetin Tenu-Artun konstien kans pelata.

— Siekö oot kokkeilt, kysäisi Ossi. Ville ehätti väliin ennen kuin Olli ehti vastata ja sanoi:

— Lopetettaas pojat tuhmien puhuminen. Mää kysyn teitiltä, että tiätteks te mikä se on, kun pannaan kovana sissään ja nostetaan pehmeenä ylös. No jos ette tiä nin se on korppu, kun se kastetaan kahveeseen.

— Se on toi Ville päässy joskus korpun kastamaanki, se on sevverta hyvistä oloista, huomautti Esko. Ennen mailmasa ei niitä sillai kastettuka. Muistan, kun äitimuari kerran tuli Iivarin Mantalta juuston juaksutetta lainaamasta, nin se sano, että

emmää juaksutetta saanu, mutta sain sentän oman korppuni takasin. Pitkään se jo reisusa olikin. Ämmät, kun kahvetta pruukas tarjota toisillensa, nin ne pani aina korpun tassin reunalle. No viaras usseimmiten pani korpun taskuunsa, sano viävänsä lapsille kotio. Mutta ei sitä lapsille annettu, se pantiin taas tassin reunalle, kun joku ämmä tuli käymään.

— Olik hää sama Iivar, joka hautaloi kaivoit? Mie oon kuult hähest monnii tarinoin.

— Sama mies, vastasi Esko. Paras minkä mää oon kuullu, oli se, kon sillä oli tapana kesäaikana kaivaa niitä hautoja yällä, kon oli vilposempaa ja Ravanterin Otto päätti sen pelläyttää. Otto haki lakanan niskaansa ja meni sinne hauran lähelle, misä Iivari kaivo. Hosu ja huhto se lakana päällä, oli ninko kummitus olevanansa. Mutta Iivari ei ollu huomaavinnaan. Otto kyllästy ja meinas lähtee pois, mutta ennen ko hän kerkis hautuumaan portista ulos, Iivari nappas olkapäästä kiinni ja sano, että jalvotella kyllä saa, mutta poies täältä ei lähretä.

Syntyneen naurunrähäkän jälkeen nousi Jussi jalkeille ja sanoi:

— Alkaa jutut käydä niin koviksi, että taitaa olla paras lähteä jatkamaan työtä. Eiköhän se jo ala olla sen verran kuivaa, että ainakin ensimmäistä imeytystä voidaan tehdä.

— Joo, ja kerritään viä ehtoommalla tekkeen vähän toistaki, ennenkö lähretään ehtoolämpösille, jatkoi Ville. Limutusta meinaan.

VIIKON VARUILLAAN OLOT

Kurkotan katsettani ulos ikkunasta, kun istun sähkövoimaa käyttävässä nopeakulkuisessa ajoneuvossa ja silmissäni vilisee näkymät ohikiitävistä maisemista. Tämä juna saavuttaa yli 300 kilometrin huikean tuntinopeuden. Radat on rakennettu entisten maanteitten paikalle ja uusilla kulkuneuvoilla on korvattu perinteinen autoliikenne. Lyhyitä matkoja varten on suunniteltu uudentyyppinen sähköauto, joka tarvittaessa voidaan liittää junan yhteyteen. Junan pysähtyessä asemalla sähköauto ohjataan kiinnittymään junaan, jolloin auton akut latautuvat. Kuuluu pieni kolahdus ja ollaan yhtenä osana kiitävässä junassa. Autosta siirrytään junan vaunuosastoon. Matkanteko sujuu erittäin nopeasti ja viihtyisästi. Tiheä rataverkosto on supistanut sähköautojenkin määrät erittäin pieneksi eikä kaduilla ole läheskään sellaista tungosta kuin ennen. Ihmiset voivat matkustaa joustavasti yhdessä seurustellen keskenään. Ulkona sataa, siellä näyttää olevan melkoinen lumimyräkki, mutta se ei haittaa tämän laitteen kulkua. Säpsähdän, kun kuuluu merkillistä riliää ja ihmettelen, mistä moinen häirintä. Riliää jatkuu ja havahdun tajuamaan, jotta ääni kantautuu korviini yöpöydällä olevasta puhelimesta. Nousen

unisena vastaamaan ja pettymyksekseni huomaa, että äskeinen matkantekoni oli vain unta.

— Täällä Sakari, terve. Kuule, on satanut lunta joitakin senttejä ja täytyy puhdistaa nuo tiet, että olis töihin lähtö.

Sakari on päivystysvuorolla oleva tiemestari, joka ajelee mukana innokkaasti ja näin hyvin tietää keliolosuhteet.

— No lähdetään, vastaan ja hyppään sängystä ylös sekä aloitan nopeat aamutoimet. Vilkaisen kelloa, viisarit näyttävät vähän yli kahta. Kiireellä haukkaan pientä purtavaa jääkaapista ja laitan eväät mukaan. Näitten valmistelutoimien jälkeen aamuvoimistelen pyörän selässä työpaikalle. Matkalla maisemat hohtavat puhtaina lumisateen jäljeltä. Ei ole vielä ihmiskäsi päässyt luonnon peittämää kaunista lumikerrosta rikkomaan. Sade piiskaa kasvojani vieden mennessään loputkin unenrippeet. Saavun tukikohtaan hieman hengästyneenä ja ihan virkeänä aloittamaan työt. Hälytyksestä on kulunut ainoastaan noin puoli tuntia.

Tarkistan autosta öljyn ja veden. Niitä näyttää olevan riittävästi. Seuraavaksi kytken auran autoon ja tällä kertaa se onnistuu hyvin ilman suurempia jahkailuja. Monta kertaa kiinnitys tuottaa vaikeuksia, koska hydraulikkaletkut ovat pakkasessa joskus haitallisen konstikkaita. Ne ovat jäykät kylmyydestä ja sisään jääneestä öljynpaineesta. Ajatuksissa viivähtää monet käydyt keskustelut henkilökohtaisista suojavälineistä, kuten rukkasista. On väitelty siitä, onko rukkasten hankinta työsuoja- vai työsopimus kysymys. Kyllä se nyt on ratkennut työsuojelelliseksi asiaksi. Auran kiinnitys on vain yksi esimerkki siitä, etteivät nämä työt ole paljain käsin tehtäviä sekä miten rukkasia kuluttavia nämä tehtävät joskus ovat. Hyvin konkreettisesti näkee, että

suojakäsineet lievittävät työstä johtuvaa haittaa. Tällä hetkellä tuntuu huvittavalta, mutta ei siitä niin kauan ole, kun varastonhoitaja vastaili suojavaarustuksen noutajille:

— Pojat, pojat, kun saatte tilin, niin ostakaa vaatteita. Tätä ennen suojavaatetuksesta oli jo sovittu työehtosopimuksessa. Joskus tuntuu, että suojavälineitten saamisessa ja niiden kunnon ylläpitämisessä jouduttiin tekemään suurin työsuojelullinen työ. Isotkin rakenteelliset muutokset menivät harppauksen eteenpäin ja paljon helpommin kuin rukkasten saanti. Monet kokoukset täytyi istua ja monet tutkimukset suorittaa, joskus esittää jopa vaatimuksia työnantajaa painostaen. Ongelmia on vieläkin paljon ja uusia syntyy. Epäkohtien esilläpito ja uudelleen pohdinta varmasti vie kehitystä eteenpäin. Parannuksia voidaan saada hyvinkin yksinkertaisin toimenpitein. Esimerkiksi auran kytkentä automaattiseksi, ettei tarvitse laskeutua kopista käsin sitä kiinnittämään ja rukkasten kulutus näin vähenee. Tämä jo ilahduttaa työnantajaakin, kun toimenpiteet vielä nostavat työtehoa.

Auraamme aluksi kahdella autolla peräkkäin. Työ etenee erittäin joutuisasti. Aura-auton ohjaaminen sujuu leikiten eikä se sillä hetkellä tunnu niin kovin raskaalta, vaikka se vaatiikin hyvin tarkkaa keskittymistä ja pitkä istuminen kuluttaa staattisesti. Täpärien vaaratilanteitten jälkeen ajamista jännittää ja auraus tuntuu käyvän kömpelösti. Läheltä piti tapauksia, eihän niitä tarvitsisi olla, mutta niitä joskus sattuu. Ehkäpä se on sitä haasteellisuutta, jota työssämme tarvitaan. Tänään auraus sujuu hyvin eikä se vangitse kaikkea huomiota. Ajatuksieni vapaus liittää aina kauas kesään, joka tuo mieleen eräät kesäpäivät ja siellä tavatun Seijan. Kävelimme Yyterin hiekkarannalla. Tuuli hulmusi mereltä heiluttaen

hänen pitkiä tummia hiuksiaan. Tunsimme lähellä olon ihanuutta. Oli jännittävää etsiä hänen huuliaan liehuvien kutrien alta. Sovimme yhteyden pidosta. Voisin soittaa hänelle ruokatunnin aikana, jolloin hän olisi yksin kotona. Nyt on sellainen päivä. Puhelinkioski sattuu kuin tilauksesta paikalle. Tällaisia puheluja ei sovi autosta soittaa, johan siitä ihme soppa syntyisi. Painelen numerot ja saankin yhteyden. Puhumme kesästä ja rannalla vietetystä ajasta. Päivän kulkua ihan piristää kuulla hänen ääntään. Esitän kainon toivomuksen, olisiko mahdollista tavata. Se sopii hänelle. Hehkuvien poskien kiiruhdan autolle. Pissaan auran katveessa. ”Ei vielä naimatta kuole, kun kustessa pierittää”, juolahtaa sanonta, kun pöräytän. Nousen koppiin ja haasteet jatkuvat.

Tienkäyttäjät suhtautuvat auraukseen myönteisesti, sillä aura-auton taakse jää hyvin kuljettava tie. Isoilla vehkeillä tehty lumenpoisto näyttää yleisön silmissä tehokkaalta eikä siitä seuraa tienkäyttäjien motkotusta kuten monista muista kunnossapitotehtävistä. Saadessani päivän urakan päätökseen tuntuu ihan siltä, että olen tehnyt mielekästä työtä, vaikka päivä venyikin pitkäksi.

* * *

Valmistaudutaan uusiin tehtäviin työpäivän alussa.

— Oletteko kuulleet tapausta erään avioparin saunareissusta, Reino kyselee porukalta.

— Ettekö, minäpä kerron. Pariskunta oli saunomassa. Vaimo kiirehti jo löylyhuoneen puolelle ennen miestä ja varasi myös löylyveden. Mies tuli saunaan ja näki vaimonsa istua horottamassa jalat pystyssä ylälauteella. Hän halusi yllättää vaimonsa hieman pilailleen. Mies otti löylykauhan olettaen veden olevan kylmää ja heitti kauhallisen vettä vaimonsa haarojen väliin. Vesi sattuikin olemaan muuripadasta haettua ja kiehuvan kuumaa. Tietysti vaimo kirkuen

laskeutui lauteilta pidellen käsillään jalkojen väliä. Lääkäreissuhan siitä seurasi. Pahat palovammat vielä kuuleman mukaan pitkään haittasivat parin avio-
onnea.

Meitä hieman huvittaa Reinon tarina, vaikka juttu sinänsä tuntuu vakavalta. Jotenkin päivä ei lähde käyntiin ihan tavanomaisesti. Aarnen suolaustoimenpiteet eivät sattuneet eilen esimiehen mieleen.

— Ylitöissä meni kuuteen, kuulen Aarnen selittävän. Mestarin mielestä siinä ei kuitenkaan mennyt niin kauan ja hän kertoo auton olleen tallissa jo vähän yli viiden. Työntekijä hiiltyy moisesta väitteestä.

— Perkele, minulla on todistajat. Olin vielä tienpäällä suolaamassa, kun sinä olit täällä käyttämässä. Kyllä se on yhtä perkelettä! Sinä vittuilet siitä, ettei mennyt niin kauan. Kun menen kotiin, akka vittuilee, jopa sitä taas viivyttiin. Oletko sinä koskaan laskenut, miten monta markkaa minä saan käteen? Eihän siitä saa kuin vittuilut palkaksi ja loput menevät ruuanlämmityskuluihin. Saahan nämä ylityöt jättää tekemättä, jos se siitä kiinni on, Aarne laskettelee sadatustaan. Mestari huomaa tuohtuneen työntekijän olevan tosissaan ja rupeaa luovimaan.

— Kyllähän ne korvaukset suoritetaan kuuteen, hän sovittelevasti vastaa.

— Jos kyttää, niin kyttää kunnolla, että olet seuraavan kerran varma ajoista, jatkaa Aarne. Kahakka saa myös tiemestarin toimistosta liikkeelle ja toinenkin työntekijä esittää kohdalleen sattunutta vääryyttä.

— Tästä ei ole kuule pitkä aika, kun keskusteltiin päivystysjärjestelmän velvotteista. Sinun mielestäsi sen piti olla sitovampi kuin lakisääteinen varallaolo. No, minä sitten pyhänseutuna odottelin kotona herran

työmääräystä, kun näin kelin olevan sellaisen toimenpiteitä vaativan. Niin etkös sinä saatana ollukki lähettänyt toisen värisen auton auraamaan minulle sovittuja reittejä. Olisin lähtenyt kalaan, jos olisin täksi tiennyt.

— Se on toisinaan halvempaa käyttää joissakin tapauksissa yksityistä kuorma-autoa, selittelee tiemestari vaivautuneesti.

— Laskisit omat ajamasi kilometrit ja käyttämäsi ylityötuntimäärät rahaksi etkä temppuillisi sovituilla asioilla, vastaa työntekijä kipakasti. Sanojensa vahvistukseksi hän lyö tahtia jalassaan olevalla turvakengällä. Väittelyä ja keskustelua käydään pitkä tovi ja lopulta päästään jonkinlaiseen sopuun. Tiemestari lupaa, että tästedes omille autoille suunnitellut reitit hoidetaan tiemestaripiirin autoilla.

Tämä taisi olla sitä perusvirastodemokratiaa. Vai liekö ollut ilkeilyä? Kun käyttäytyy toista kohtaan pelleilevästi, seuraamukset muodostuvat vahingoksi tekijälleen. Jokaisen tällaisen tapauksen jälkeen me työntekijät pidämme kiinni tiukemmin niistä asioista, joista voimme itse päättää. Tapahtumia analysoidessani voisin kysyä, palkittiinko työntekijän huolellisuus tehtäviensä hoitamisessa jonnin joutavalla keljuilulla? Eikö työntekijän ole seuraavan kerran helppo vastata töihin kysyjälle: ”Nyt ei joudeta ylitöihin. Hommaa päivystäjät muualta.” Reinon kertomasta jutusta löytyy sama opetus: vaimonkin on helppo kieltäytyä veden heittäjän lähentelyistä.

Saan työmääräyksen lähteä teitten suolaukseen liukkaiden torjumiseksi. Monet autoilijat suhtautuvat hyvin kielteisesti suolaukseen. Sain kerran tuoda esiin mielipiteitäni suolauksesta Esko Riihelän yöradio-ohjelmassa. Tosin ajatuksieni selostaminen tuli minulle maksamaan noin kuusikymmentä markkaa, kun kerroin asiani yöpäivystysvuorollani työnantajan

puhelimesta eikä sitä katsottu PR-toiminnaksi. Suolauksen tarpeellisuuteen olen motivoitunut nähtyäni useita liukkauden aiheuttamia vahinkoja. Suolaus on puhuttanut paljon tänäkin talvena. Ilmiselvästi tienkäyttäjille on muodostunut hyvin kielteinen suhtautuminen suolaukseen, koska kyseisen tehtävän aikana niin monet näyttävät nyrkkiään ja osoittavat mieltään liikennekäyttäytymisellään.

Hiekoituksen hyvyydestä on taas muodostunut liian ruusuinen kuva. Sen jossain mielessä ymmärränkin, kun katselen asioita taaksepäin. Liukkaiden torjunta ei ennen ollut näin säännönmukaista ja toimenpiteet kohdistuivat kolaritapauksiin. Suuri yleisö näki tien hiekoitusta yleensä vain silloin, kun jokin onnettomuus tapahtui. Useimmiten tieto teitten liukkaudesta saatiin jonkun vahingon välityksellä. Tiemestari välitti käskyn lähteä paikalle, ja kiiruhdimme sinne hiekkakuorman kanssa. Hiekoitimme kyseisen tieosuuden. Paikalla olijoille hiekoituksesta jäi ruhtinaallisen auttava vaikutus, sillä hiekoitus puri siihen tilanteeseen hyvin. Yleisön joukosta kuului vain kysymyksiä: miksi TVL ei hiekoita ennakkoon teitä. Kulkijoilta tosiasiaa jäi näkemättä se, että hiekka ei kestänyt sillä paikalla kuin korkeintaan joittenkin kymmenien autojen kulun ajan. Sehän ei ollut montaa minuuttia vilkasliikenteisellä tieosuudella. Tien reunoilla jäljet kertoivat hetken muille ohiajajille paikalla tapahtuneesta onnettomuudesta.

Nykyään suolataan paljon ja kyllähän minäkin harmittelen suolauksen haitallisuutta. Olen myös nähnyt kouriintuntuvasti sen likaisuuden. Nämäkö luonnonsaastutustoimet lienevät saaneet aikaan silloin eräänä yönä unen toisenlaisesta kulkemismuodosta. Tällaisenaan maantieliikenne tuottaa saasteita ja kuluttaa luontoa. En tiedä, kuinka kauan autoilu jatkuu. Saattaahan olla, että tulevaisuudessa joudutaan

ihan uudenlaiseen kuljetusmuotoon. Löydetään paljon parempia ihmisten paikasta toiseen siirtämiskeinoja kuin mitä unessa näin. Autohan on ainoastaan reilut sata vuotta vanha. Eikä se varmasti ole paras mahdollinenkaan liikkumisväline ja se on ehkä väliaikainen. Siirtyminen uudenlaiseen kulkuneuvoon tulee varmasti olemaan vaikea, mikäli se on joskus edessä. Millä rahoitettaisiin esimerkiksi uusi rataverkosto junineen, kun autoliikenne nielee melkein kaikki liikkumismäärärahat? Rahaa olisi kyllä vaikka kuinka paljon, jos autoiluun käytetyt varat voitaisiin ohjata johonkin uuteen systeemiin. Millä autoilun mukavuus korvattaisiin? Ehkä minun tiemiehenä pitäisi ajatella lennokkaasti autoilun puolesta. Vielähän me olemme paljon jäljessä suuren maailman ruuhkista. Mutta sittenkään en ole ihan varma autoilun tulevaisuudesta.

Suolaa tippuu tasaisena virtana kuorma-auton perästä ja se alkaa purra jäätikköä tien päällä rikki.

* * *

Painan tiukasti selkääni istuinta vasten ja nautin ajamisesta. On lauantai ja ajan omalla autolla Kuopion suuntaan. Olen päivystysvuorosta vapaa. Edellinen viikko olikin kiireinen. Päivät kuluivat nopeasti vuoroin auraten ja suolaten teitä. Ohjaan ajoneuvoa seuraten tarkemmin oikeita ajolinjoja kuin useimmat muut tienkäyttäjät ovat tehneet ajourista päätellen ja välillä vilkuilen tien kuntoa arvostelijan silmin. Ohitan kohdan, jossa eilen sattui useita tieltä suistumisia. Autoilijat olivat jostain syystä, ehkä tien kaltevuudesta ja lumisateesta johtuen, siirtyneet ajamaan liian oikealle yli varsinaisen ajoradan. Sillä kohtaa oli mennyt toistakymmentä autoa ojaan. Ennen lähtöäni aamulla luin paikallisesta lehdestä kirjoituksen: ”Yliauraus aiheutti useiden autojen ojaanajon.” Kyllä autoilijoiden täytyisi ohjata

ajoneuvoaan eikä antaa vain mennä, minne se helpoimmin ajautuu. Paikalle asetettiin vilkuin varustetut pukit, mutta nekin ajettiin kumoon. Silläkin kohtaa on aurattua tietä kahdeksan metriä, mutta mentiin toisten jälkiä pitkin, minne auto luontaisesti kulki. Oppia piti hakea ojasta, tietysti syyttäen tien aauraajaa.

Pakkanen alkaa kiristyä ja keli on erinomainen. Silmäni seurailevat tieasioita, vaikka onkin vapaa-aika. Mielestäni tiet ovat hyvässä kunnossa, eikä hyvin suuria eroja tiemestaripiirien välillä ole havaittavissa. Liikennemerkkit ovat paikoin lumen peitossa. Jotkut niistä näyttävät aurauksesta vioittuneen.

Tiemestaripiirin vaihtuessa merkit on sijoitettu eri tavoin, vaikka kaikilla pitäisi olla yhtäläiset ohjeet. Työlainsäädännön pitäisi turvata kaikille samat oikeudet, mutta eipäs näin vain ole.

Työehtosopimuksen tulkinnassakin olen kuullut olevan paikallisia eroja, joten edunvalvontakaan ei ole aivan yksinkertaista. Taannoin neuvottelimme eräästä periaatteellisesta kysymyksestä, yhden työntekijän työsuhteen päättymisestä. Piirikonttorilla olevan työnantajan edustajan mielestä kyseessä oli määräaikainen työsopimus. Me työntekijäpuolella olimme sitä mieltä, että kyseessä on toistaiseksi voimassa oleva sopimus. Vastapuolen neuvottelija uhosi:

— Työntekijä lähtee talosta, vaikka maksais satatuhatta.

— Neuvo vaan toimistoon littera, miltä kyseinen summa maksetaan, niin silloin olemme tyytyväisiä, sanoin. Lopulta asia ratkesi ja työntekijä työskentelee tällä hetkellä tiemestaripiirissä toistaiseksi voimassa olevan työsopimuksen turvin.

Tällaisia mietiskelen musiikin kuuntelun lomassa. Radiosta tulee hyvää musiikkia. Olen matkalla

tapaamaan Seijaa, häntä, jolle soitin alkuviikosta. Nyt on koittanut aika kohdata.

Juolahtaa mieleen ajatus, jospa Seija ei pääsekään tulemaan. Olisiko tämä reissu sitten tarpeetonta tyhjää tien käyttöä? No, täytyy siinä tapauksessa keksiä jotakin viihdettä perillä. Kotoa lähtiessäni kerroin olevani pyhänseudun järjestön ihmishuhdekursilla. Katsotaan nyt, mitenkä tässä onnistun ja saanko matkalla aikani kulumaan. Olen tilannut kahden hengen huoneen jäsenetuhintaan hotelli Cumuluksesta. Näinhän tulee käytetyksi järjestäytymisetuisuus hyödyksi. Käyn vielä kerran kahvilla matkan varrella, koska näyttää olevan hetki aikaa. Kurvaan auton sovitulle kohtaamispaikalle ja vielä hetken odotus.

Linja-auto saapuu ajallaan. Seija laskeutuu sieltä vienoinen hymy kasvoilla pukeutuneena valkoiseen päällystakkiin. Tervehdimme halaten ja annamme huulien koskettaa toisiaan. Siirrymme autolleni ja ajan hotellin piha-alueelle. Suoriudumme sisäänkirjoituksesta ja majoitumme yhteiseen huoneeseen.

Illalla lähdemme läheiseen ravintolaan, koska Cumuluksessa ei tällaista ilottelupaikkaa ole. Ravintolasali on melko täysi. Siellä vietetään paikallista pikkujoulua, mutta päivällä tekemäni varauksen turvin pääsemme sisälle. Katselen tupakansavun läpi ympärille ja meno näyttää jo olevan päällä. Parketilla tunnen löytäväni sykettä. Tanssimme paljon ja hitaita kappaleita mennessämme Seijan käsi välillä koskettelee niskaani. Yhteiset vartaloittemme liikkeet viestittävät kaipausta läheisyyteen. Pikkujoulun viettäjiille esitetään huumorilla höystettyä viihdettä. Kaikki salissaolijat seuraavat ohjelmia kiinnostuneina. Alkoholia ottaneet ihmiset käyttäytyvät äänekkäästi. Hälinä tahtoo välillä saada ylliotteen. Viinaa en itse ota, koska en sitä

yleensäkään käytä. En halua viinan turruttavan itseäni. Myöskään Seija ei välitä moisesta iloliemestä.

Tanssi-illan loputtua kävelemme takaisin hotelliin. Ajamme hissillä neljänteen kerrokseen, jossa huone sijaitsee. Kalustusta hallitsee suuri kaksoisvuode, jonka päädyssä seisomme. Päälylystakit jätimme roikkumaan ovensuussa olevaan naulakkoon. Seija painautuu lähelleni tuoden jännitystä keholleni. Yölamppu pöydällä hehkuu tunnelmallista valoa.

— Haluaisitko jotakin, vaikka juomista, kysyn.

— En, vastaa hän hieman pudistaen päätään.

Olen vain siinä tovin ja kuuntelen hänen hengitystään. Hitaasti sormeni hakeutuvat Seijan vaatetukselle aivan kuin alkua hakien. Siirrän kättäni hänen uumalleen ja toisella hamuilen nappeja. Alan hitaasti riisua puseroa häneltä. Näen jännityksen punan kohoavan Seijan kasvoille. Tuntuu kiihottavalta avata liivin hakaset ja pullauttaa rinnat vapaaksi. Tunnustellen löydän hänen lantionsa ja peukaloitteni annan tarttua pikkuhousujen kuminauhaan. Reisiä sormenpäillä hivellen laskea häneltä viimeisen vaatekappaleen ja samalla paljastuu hänen koko sulokkuutensa. Riisun nopeasti omat vaatteeni. Seija onkin näprännyt paidan napit auki.

— Anna minä katson sitä, kuiskaa Seija ja siirtyy pari askelta kauemmaksi.

— Rintasi ovat kauniin upeat, sanon hänen sojottavia nännejä tuijottaen.

— Onhan sinullakin ihanan litteä vatsa, toteaa Seija. Tunnen miehistä ylpeyttä, koska se on niin kovana. Onpa hyvä, että olen tullut lenkkeilleeksi eikä painoni ole päässyt ihmeemmin nousemaan, ajattelen.

* * *

Työelämässä sattuu nykyään usein viinasta johtuvia haittoja. Ei ole kovin kauan, kun työkaverini Seppo soitti pyhäaamuna minulle ja kertoi hänelle sattuneesta

tapauksesta. Hän oli lauantai-iltana ajanut mopolla eräs kaveri kyydissään ja humalassa. Poliisit sattuivat paikalle ja siitä seurasi tavanomaiset toimenpiteet. Seppo oli viety verikokeisiin ja tietysti ajokortti joutui kuivumaan.

— Nyt se Sakari repii minulta perseen, kun tällainen sattui. Antaisitko joitakin ohjeita, mitä tekisin, Seppo pyyteli puhelimesta.

— Kerro tapaus tiemestarille. Katsotaan sitten jatkossa, mitä voimme tehdä, neuvoin häntä.

Maanantaiaamuna Seppo oli mennyt jo aikaisemmin työpaikalle ja selvittänyt tapahtuneen tiemestarille.

— Mitä Sakari sanoi, kysyin.

— Oho, oli hän Sepolle tuumannut.

Keskustelimme tiemestarin kanssa asiasta jälkepäin ja pyrimme antamaan neuvoja Sepolle, myös viinan käytössä. Mutta sitä ihmettä emme nähneet, että Seppo olisi juomisen elinaikanaan lopettanut.

Seponkin kohtaloksi lopulta muodostui runsas viinan juonti. Eräänä yönä hän oli mennyt asunnolleen humalassa, tupakoinut sängyllään ja nukahtanut. Palava savuke putosi kädestä ja siitä syttyi tulipalo, joka tosin omia aikojaan tukahtui hapen puutteeseen. Seppo oli päässyt sängyltä kurkottamaan lähelle puhelinta ja siitä hänen veljensä löysi hänet tuupertuneena. Kun työtoverit jälkeen päin tyhjensivät Sepon asuntoa, he kertoivat sen olleen pahoin palaneen. Puhelimen ja television muoviosat olivat sulaneet kuumuudesta. Tiesin, että Sepolla oli tyttöihastus nimeltä Marja. Paremman yhteydenpidon esteenä heillä oli Sepon runsas viinankäyttö. Tällaisen käsityksen olin saanut Sepon puheista. Marja työskentelee keskussairaalassa sillä osastolla, missä valmistellaan vainajat viimeiselle matkalle. Mitähän

Marja ajatteli, kun asetteli Sepon arkkuun? Eikö tällainen viinasta johtuva kuolema olisi saanut jäädä tapahtumatta? Hyvä työoveruus katkesi liian varhain. Sepon kanssa oli työpaikalla rattoisa työskennellä.

Näitä ajatuksia kelautuu taas työelämästä, kun istun auton ratissa pyhänseudun reissulta palatessa. Mieleen palaa myös muistin pinnalta edellisen yön kokemukset. Ehkä ne hehkuvat siellä aikansa. Aamulla katsellessani itseäni kylpyhuoneen peilistä näin olkapäilläni punaiset naarmut. Seijan kanssa tunsin yöllä yhteistä onnen täyttymystä. Voimakkaasti kokemani hyväilyt tuottivat kasvavaa kiihkoani ja työntyessäni häneen sovitin tahtini niin, että hänkin saattoi löytää oman nautintonsa.

— Kulta, kulta sä teet hyvää, kuulin hänen kuiskaavan.

Voimakkaat kouristuksen omaiset liikehdinnät, kynsien painallukset selässäni ja herpaantuminen viestittivät minulle hänen saavuttamastaan nautinnosta. Lopulta vauhtiani kiihdyttäen laukesin ja valutin hänen sisälleen.

— Voi se oli mahtavaa, huulillaan korviani hipaisten hän kuiskutti.

— Olen ihan vaimollesi kateellinen, kun hän saa sinut halutessaan, hän sanoi alastonta kehoaan liikuttaen.

— Niinhän minäkin olen miehellesi.

— Eipä hän tee sitä yhtä ihanasti.

Auton valot valaisevat tietä. Alkanut lumisade heijastaa kirkkaita säteitä silmiin. Saavun matkalta iltamyöhään kotiin.

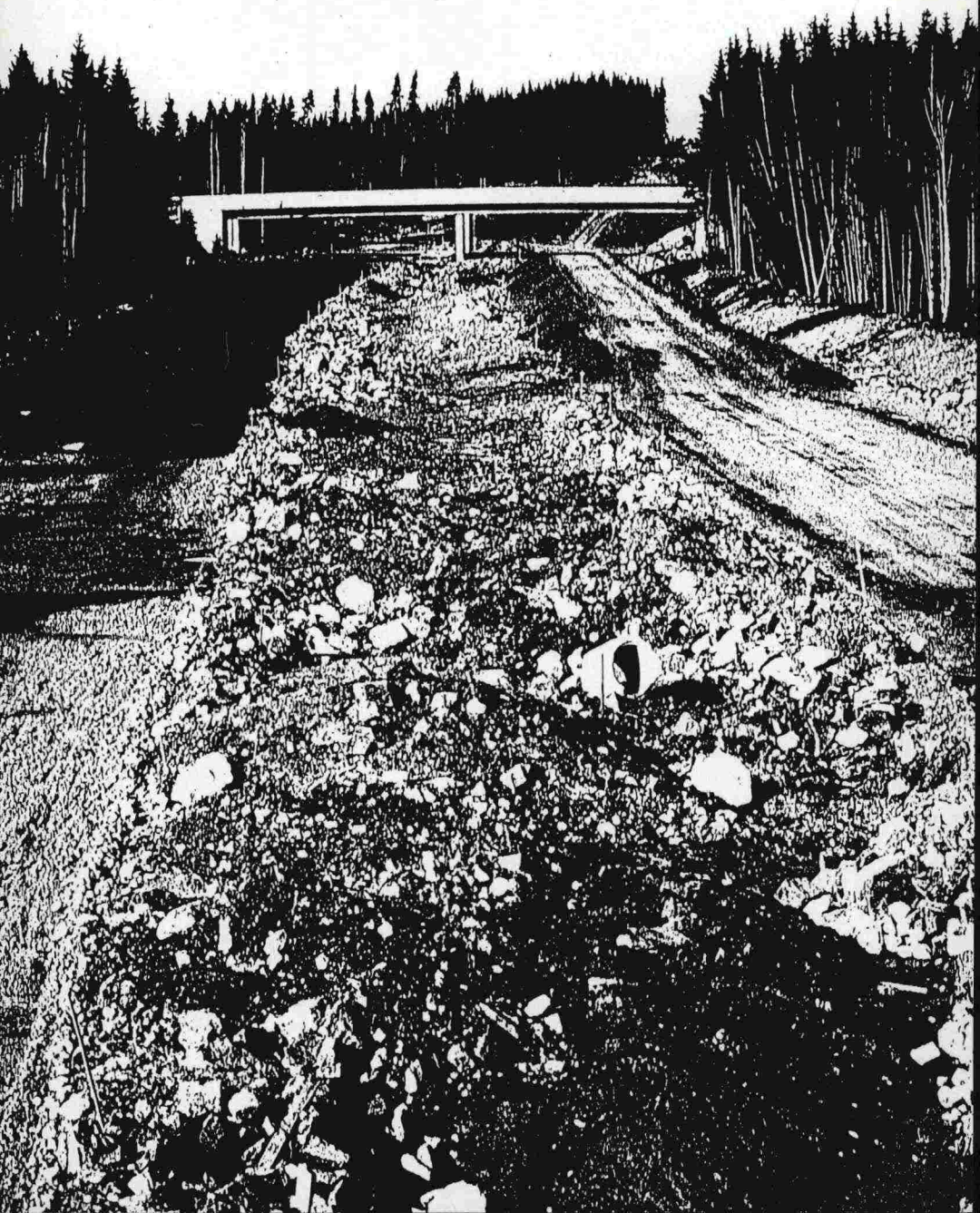
— Mitä ne siellä ihmissuhdekurssilla opettivat, kyselee vaimo.

— Käydään niitä läpi joskus toiste. Ei nyt viitsi kertailla, käsitellään ne joskus myöhemmin, selitän ja paneudun nukkumaan.

Yöllä herään puhelimen pörähdykseen. Vilkaisen kelloa. Se on kaksi.

— Täällä Urpo, terve. Kuule, sataa lunta. Kävisikö sinulle lähteä töihin, koska Erkki on sairastunut, sieltä kuuluu. Urpo on apulaistiemestari ja on hänen vuoronsa päivystää keliä.

— Eiköhän, olen hetken perästä paikalla.

Valikoima tielaitoksen neljänsillä kulttuuripäivillä Tampereella elokuussa 1991 julkistettuja tientekijöiden runoja ja novelleja.